

Opinnäytetyö (AMK)

Sosionomi

2020

Heidi Sirkiä-Grinsvall & Titta Potinkara

ESITE KEHITYSVAMMA-ALAN TUKI- JA OSAAMISKESKUKSEN DYNAMO- PIENRYHMÄTOIMINNASTA

– Kehitysvammaisten työllistymisen apuväline

Heidi Sirkiä-Grinsvall & Titta Potinkara

ESITE KEHITYSVAMMA-ALAN TUKI- JA OSAAMISKESKUKSEN DYNAMO-PIENRYHMÄTOIMINNASTA

- Kehitysvammaisten työllistymisen apuväline

Toiminnallinen opinnäytetyömme on työelämälähtöinen kehittämishanke, jonka toteutamme yhdessä Ravattulan toimintakeskuksen ohjaajien kanssa. Varsinais-Suomen erityishuoltopiirin kuntayhtymän kehitysvamma-alan tuki- ja osaamiskeskuksen työllistämistä edistävässä toiminnassa Ravattulassa on toteutettu vuodesta 2018 alkaen uutta Dynamo-pienryhmätoimintaa, jonka tarkoituksena on vahvistaa erityisnuorten työelämätaitoja. Pienryhmätoiminnasta ei ole olemassa vielä mitään materiaalia, joten opinnäytetyömme tuotos on informatiivinen esite Dynamo-pienryhmätoiminnasta. Esitteen sisältö muodostuu ohjaajien kanssa käytyjen dialogien myötä sekä havainnoimalla ja haastattelemalla Dynamo-pienryhmää. Pienryhmäläisillä on myös mahdollisuus osallistua esitteen tekoon.

Kehitysvammaisilla on tasa-arvoinen oikeus perustuslain mukaan tienata elantonsa valitsemallaan työllä. Heidän osallisuutensa ei kuitenkaan vielä täysin toteudu yhteiskunnassamme. Maassamme on arviota 30 000 kehitysvammaista, joista vain murto-osa käy palkkatöissä. On arvioitu, että oikeanlaisella tuella noin 3000 kehitysvammaista voisi työllistyä avoimille työmarkkinoille. Kehitysvammaiset ovat historian saatossa olleet niitä, jotka ovat olleet yhteiskuntamme huono-osaisia. Vieläkin diagnoosi määrittelee kehitysvammaisten mahdollisuuden elantoon. Kehitysvammaisen saa diagnoosinsa myötä lähes automaattisesti takuueläkeen, joka osaltaan vaikeuttaa mahdollisuutta työllistymiseen. Tänä päivänä kehitysvammaisten vahvuuksia arvioidaan toimintakyvyn mukaan, eikä niinkään diagnoosin. Toimintakyvyn arviointi auttaa hahmottamaan sitä, missä kehitysvammaisen tarvitsee apua. Useat heistä ovatkin osatyökykyisiä, jotka oikean työn löytäessään ovat työkykyisiä.

Yhdistyneiden kansakuntien vammaissopimus vuodelta 2006, jonka myös Suomi allekirjoitti, on vaikuttanut laajasti myös Suomen vammaispolitiikassa. Hallitusohjelmien ja niiden kärkihankkeiden avulla on pyritty parantamaan kehitysvammaisten osallisuutta, työllistymistä sekä heidän täysivertaista osallistumistaan yhteiskunnassamme. Lakiuudistuksia on tehty, ja niitä tullaan edelleen tekemään lähitulevaisuudessa. Vammaissopimus on vaikuttanut monen toimijan työhön niin, että vammaisten tasa-arvoa on pyritty parantamaan.

ASIASANAT:

kehitysvammaisuus, osallisuus, työllistyminen

BACHELOR'S | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Bachelor of social services

2020 | 42 pages, 3 pages in appendices

Heidi Sirkiä-Grinsvall & Titta Potinkara

BROCHURE ON DYNAMO SMALL GROUP ACTIVITY IN THE SPECIAL WELFARE DISTRICT OF SOUTHWEST FINLAND

- Tool for furthering the employment of mentally handicapped people

Our functional thesis is a work-based development project. Since 2018, The Special Welfare District of Southwest Finland has implemented a new Dynamo small group activity for the purpose of promoting the working life skills of the young mentally disabled. There is no material for small group activity as of yet, so the output of our thesis is an informative brochure of the Dynamo small group activity. The contents of the brochure have been formed in congruence with the instructors as well as by observing and interviewing the small group Dynamo itself. The members of Dynamo themselves have also had the opportunity to participate in the making of the brochure.

Under the Constitution, people with mental disabilities have the right to make a living with the work they choose. However, their involvement is not yet fully realised in our society. In Finland, there are estimately 30 000 mentally deficient people, of whom only about a fraction work. It is estimated that with the appropriate support, some 3000 people with mental disabilities could be employed in the open labour market. Over the years, people with mental disabilities have been among the ones more disadvantaged in our society. Even today, the diagnosis largely determines the possibility of working employment for mentally handicapped people. Person with intellectual disabilities almost automatically receives a guaranteed pension, which hinders the chances of employment. Today, the strengths of the mentally handicapped are assessed according to their ability to function rather than by diagnoses as such. The assessment of functional capacity helps to understand in which specific areas a mentally handicapped person needs assistance. Many of them are partially able to work, who, when they find the right job, are fully able to work.

The 2006 United Nations Convention on the Rights of Persons with Disabilities (i.e.CRPD) has also had a wide impact on Finland's disability policy. Government programmes and their key projects have been used to improve the inclusion of people with intellectual disabilities, their employment as well as full participation in our society. Legislative reforms have been and will continue to be carried out in the near future. The CRPD has affected the work of many actors in an effort to enhance equality for people with disabilities.

KEYWORDS:

developmental disability, participation, employment

SISÄLTÖ

KÄYTETYT LYHENTEET	6
1 JOHDANTO	7
2 KEHITYSVAMMAISUUS	10
2.1 Kehitysvammaisuuden historiaa	10
2.2 Kehitysvammaisuuden määritelmiä	11
2.3 Vammaispolitiikan kehitys 2000-luvulla	12
3 KEHITYSVAMMAISTEN OSALLISTUMINEN YHTEISKUNTAAN	15
3.1 Mitä osallisuudella tarkoitetaan?	15
3.2 Työn merkitys ja kehitysvammaisten erilaiset työllistymismahdollisuudet	16
3.3 Dynamo-pienryhmätoiminta Ravattulan toimintakeskuksessa	18
3.4 Tämänhetkinen tilanne ja tulevaisuuden näkymiä	20
4 KEHITTÄMISTYÖN TOTEUTUS	22
4.1 Toiminnallinen opinnäytetyö	22
4.2 Kehittämistyön tausta ja tavoite	23
4.3 Prosessin vaiheistus ja aikatauluttaminen	24
4.4 Kehittämistyön eteneminen	26
5 KEHITTÄMISTYÖN TUOTOS	32
5.1 Esitteen sisällön työstäminen	32
5.2 Valmis esite ja sen käyttötarkoitus	36
6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA ARVIOITA	38
6.1 Esitteen arviointi	38
6.2 Opinnäytetyön prosessi ja ammatillinen kasvu	39
6.3 Kehitysideoita tulevaisuuteen	40
7 LOPUKSI	42
LÄHTEET	43

LIITTEET

- Liite 1. Saatekirje kysymyksineen.
- Liite 2. Esite Dynamo-pienryhmätoiminnasta.

TAULUKOT

Taulukko 1. Opinnäytetyön aikataulu.

26

KÄYTETYT LYHENTEET

AAIDD	American Association on Intellectual and Developmental Disorder on yhdysvaltalainen kehitysvamma-alan järjestö
ICD-10	International Statistical Classification of diseases and related Health Problems on kansainvälinen tautiluokitusjärjestelmä
ICF	Kansainvälinen toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden luokitus
KTO	Kehitysvamma-alan tuki- ja osaamiskeskus
KVANK	Kehitysvamma-alan asumisen neuvottelukunta
OTE	Osatyökykyisille tie työelämään -hanke vuosina 2016-2018 oli yksi sosiaali- ja terveysministeriön kärkihankkeista
TEOS	Sosiaalihuollon työelämäosallisuutta tukevan lainsäädännön ja palvelujärjestelmän uudistamistarpeita arvioiva työryhmä
VAMPO	Suomen vammaispoliittinen ohjelma
VANE	Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta

1 JOHDANTO

Kehitysvammaisuudella tarkoitetaan ihmisen vaikeutta ymmärtää ja oppia uusia asioita. Kehitysvammaisuuden aiheuttajia voivat olla muun muassa raskaudenaikaiset ongelmat, perintötekijöiden häiriöt tai lapsuudessa tapahtunut onnettomuus. Kehitysvammaisella ihmisellä vamma rajoittaa vain osaa ihmisen toiminnoista, joten heillä on myös paljon erilaisia kykyjä ja vahvuuksia. Kehitysvamma ei ole sama asia kuin cp-vamma tai liikuntavamma. On kuitenkin mahdollista, että ihmisellä on useampi kuin yksi vamma. (Verner 2020.) Yhdistyneiden kansakuntien vammaissopimuksessa vuodelta 2006 vammaisen henkilö määritellään henkilöksi, jolla on jokin pitkäaikainen vamma. Se voi olla niin henkinen, älyllinen, ruumiillinen kuin aisteihinkin liittyvä vamma. Vamma yhdessä muiden erilaisten esteiden kanssa rajoittaa henkilön osallisuutta yhteiskuntaan. (YK-liitto 2016.) Hakalan (2017, 55) mukaan henkilö saa useimmiten kehitysvammadiagnoosin ennen täysi-ikäisyyttään. Diagnoosin saatuaan hänellä on oikeus kehitysvammalain ja vammaispalvelulain mukaisiin palveluihin.

Suomen perustuslaki (1999/731) takaa sen, että jokainen on yhdenvertainen lain edessä vammaisuudesta, iästä, terveydentilasta tai muusta henkilöön liittyvästä syystä huolimatta. Perustuslaissa määritellään myös jokaisen oikeus työhön ja julkisen vallan vastuu työllisyyden edistämisessä. Julkisen vallan on myös turvattava ihmisoikeuksien ja perusoikeuksien toteutuminen. (1999/731 2§, 18§, 22§.) Vaikka perustuslaki takaa jokaisen yhdenvertaisuuden, ei se kuitenkaan vielä tänäkään päivänä toteudu täysin. Hallitusohjelma vuodelta 2019 nostaa asian myös esille. Siinä todetaan vammaisten henkilöiden aseman parantuneen viime vuosina, mutta he eivät kuitenkaan ole tasavertaisessa asemassa. (Valtioneuvosto 2020.) Tämän päivän tavoitteena on, että kehitysvammaiset ihmiset ovat itsenäisiä ja omasta elämästä päättäviä kansalaisia. Täysivaltainen kansalaisuus ei kuitenkaan vielä toteudu kunnolla, sillä siihen kuuluu esimerkiksi valinnan mahdollisuus missä, miten ja kenen kanssa asua, mahdollisuus tehdä työtä sekä osallistua haluamallaan tavalla lähiyhteisöjen ja yhteiskunnan toimintaan. (Verner 2015.)

Kehitysvammaisten työllistyminen on ajankohtainen aihe hyvinvointiyhteiskunnassamme. Yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista (27/2016) tuli voimaan vuonna 2016 ja sen tarkoituksena on vahvistaa vammaisten henkilöiden ihmisoikeuksia ja perusvapauksia, kuten esimerkiksi oikeutta työn tekoon. Uudistuneen vammaispolitiikan

periaatteita ovat oikeus osallisuuteen ja syrjimättömyyteen, yhdenvertaisuus sekä oikeus tarpeellisiin tukitoimiin ja palveluihin. (STM 2019.) Kehitysvammaisten työllistyminen onkin monella tapaa tärkeä, sillä osallisuuden tunteen ja yhdenvertaisuuden lisäksi se lisää mahdollisuutta vastata tulevaisuuden työvoimapulaan. Kehitysvammaliiton (2019) mukaan Suomessa on 30 000 työkäistä kehitysvammaista, joista vain noin 500 käy palkkatöissä. Suurin osa heistä on työllistynyt tuetun työllistymisen työhönvalmennuksen avulla. On arvioitu, että 3000 kehitysvammaista saataisiin oikeanlaisella tuella työllistettyä palkkatöihin. (Kehitysvammaliitto 2019.)

Opinnäytetyömme on työelämälähtöinen kehittämishanke, jonka toimeksiantaja on Varsinais-Suomen erityishuoltopiirin kuntayhtymän kehitysvamma-alan tuki- ja osaamiskeskus (KTO). Se on Varsinais-Suomessa toimiva organisaatio, joka tuottaa palveluja kehitysvammaisille ja muille erityistä tukea tarvitseville henkilöille. KTO tarjoaa laajasti palveluita niin kuntoutuksen saralla, asumisessa kuin asiantuntijapalveluissakin. KTO:lla on myös työllistymistä edistävää työtoimintaa ja työvalmennusta. (KTO 2019.) Kehittämishankkeemme työelämäkumppaneitamme ovat työllistymistä edistävän toiminnan palveluesimies sekä kaksi Dynamo-ryhmää vetävää ohjaajaa.

Kehittämishanke on syntynyt KTO:n tarpeesta saada heidän uudesta kehitysvammaisten työllisyyttä edistävästä toiminnastaan esite. Toimintaa kutsutaan Dynamo-pienryhmätoiminnaksi ja sen tarkoituksena on tukea kehitysvammaista, kun hän on siirtymässä toimintakeskuksesta työllistymistä edistävien palveluiden pariin. Kehitysvammaista tuetaan harjoittamalla työllistymiseen liittyviä valmiuksia ja taitoja. Opinnäytetyön tuotos eli esite Dynamo-pienryhmätoiminnasta pohjautuu KTO:n omaan kirjalliseen materiaaliin ja sen tavoitteena on kuvata selkeästi, mitä Dynamo-pienryhmätoiminnalla tarkoitetaan. Esitteen avulla pienryhmätoiminnasta pystytään informoimaan kehitysvamma-alalla työskenteleviä ja muita yhteistyökumppaneita. Ehkä tulevaisuudessa esitteen avulla pystytään pienryhmätoimintaa hyödyntämään myös laajemmin.

Olemme koonneet opinnäytetyön teoriaosuuden kehitysvamma-alan kirjallisuuden sekä nettilähteiden pohjalta. Toimeksiantajamme suositteli käytettävän kirjoittamistyön tukena Heikki Seppälän kirjoittamaa teosta *Erilaiset eväät -kirja kehitysvammaisuudesta*. Saimme kyseisestä kirjasta paljon tietoa kehitysvammaisuuden historiasta, määrittelystä sekä kehitysvammaisten toimintakyvyn arvioinnista. Kirjan kirjoittanut Heikki Seppälä on toiminut pitkään psykologina kehitysvamma-alalla (Seppälä 2017, 7). Hän on yhdessä psykologi Markus Sundinin kanssa kehittänyt TOIMI työvälineen kehitysvammaisen toimintakyvyn kuvaamiseen (Kehitysvammaliitto 2016).

Toinen ja kolmas kappale sisältävät pitkälti opinnäytetyömme tietoperustaa. Toinen kappale avaa lukijalle kehitysvammaisuuden historiaa sekä diagnosoinnin merkitystä ja kehitystä aina tähän päivään saakka. Kappaleen lopussa käsittelemme vielä vammaispolitiikan tavoitteita ja jo toteutuneita ohjelmia, joita viime vuosina on tehty. Kolmannessa kappaleessa käymme laajasti läpi, mitä osallisuudella tarkoitetaan sekä tutkimme työn merkitystä yksilölle. Käymme läpi kehitysvammaisille suunnattua työtoimintaa ja erilaisia työmahdollisuuksia sekä esittelemme KTO:lla toteutettavaa Dynamo-pienryhmätoimintaa. Kappaleen lopussa käymme läpi lakeja, jotka vaikuttavat kehitysvammaisten työntekoon sekä hieman hallitusohjelmaa ja parannusehdotuksia, joita viime vuosien varrella on tullut esille.

Neljäs luku koskee kehittämistyön toteutusta, jossa aluksi määrittelemme, mitä toiminnallisella opinnäytetyöllä tarkoitetaan. Myös itse opinnäytetyön taustat, sen tavoite sekä kehittämistyössä käytetyt kehittämismenetelmät on määritelty tässä kappaleessa. Esittelemme tässä kappaleessa myös opinnäytetyömme aikataulutuksen ja kehittämistyön etenemisen, jonka olemme kuvanneet vaiheittain. Luvussa viisi esittelemme valmiin tuotoksen sekä sen käyttötarkoituksen.

Kuudes luku pitää sisällään arvioinnin, jossa olemme arvioineet koko prosessia ja ammatillista kasvuamme sekä vielä erikseen opinnäytetyömme tuotosta. Tuomme myös esille opinnäytetyömme aikana saamiamme jatkokehitysideoita Dynamo-pienryhmätoiminnan kehittämistä ja käytön laajentamista ajatellen. Seitsemännessä luvussa käymme läpi tärkeimpiä opinnäytetyön aikana esille nousseita asioita.

2 KEHITYSVAMMAISUUS

2.1 Kehitysvammaisuuden historiaa

Vammaisten asema yhteiskunnassa on muuttunut historian myötä. Tarve kehitysvammaisuuden määrittelyyn ja ymmärtämiseen on syntynyt eri aikakausien erilaisista tarpeista. (Seppälä 2017, 23.) Suomessa kehitysvammaisten hoito ja huolenpito ovat olleet osana sosiaalihuoltoa, jonka perustana oli Nikolai ensimmäisen antama waiwaisholhousasetus vuonna 1852 (Kaski, Manninen & Pihko 2012, 263). Kehitysvammaisia ja psyykkisesti sairaita hoidettiin vielä 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa samoissa laitoksissa. Vaivaishoitolaki, joka annettiin 1879, määräsi vaivaishoitoa annettavaksi esimerkiksi alaikäisille, raajarikkoisille, heikkomielisille sekä pitkällisempää tautia sairastaville. Hoidokkiluetteloissa käytettiin laajasti erilaisia luokitteluja kuten esimerkiksi vähämielinen ja viallinen, halvattu, viallinen rampa, saamaton ja tylsämielinen. Vaivaisuussanan alle mahtui siis laaja kirjo muitakin kuin vain vammaisia. Heitä olivat myös huono-osaiset, jotka olivat yleensä köyhäinavun tarpeessa olevia. (Seppälä 2017, 23–24.)

1800-luvun loppupuolella mieleltään sairaat ja tylsämieliset luokiteltiin samaan kategoriaan köyhäinhoidossa. Erityisopetuksessa tylsämielisyys nähtiin henkisenä jälkeenjääneisyytenä eli vikana aivoissa. (Seppälä 2017, 24.) Ensimmäinen kehitysvamma-alan laitos, eli niin sanottu tylsämielislaitos perustettiin Suomeen vuonna 1890. Käytännön syistä nähtiin tärkeänä luokittelu vammaisuuden asteen mukaan. Diagnostinen tehtävä oli tärkeää, jotta pystyttiin erottelemaan kansanopetuksen joukosta pois tylsämieliset ja idiootit. Sen jälkeen piti vielä erotella tylsämieliset erityisopetuksen piiriin ja idiootit kaiken opetuksen ulkopuolelle. (Seppälä 2012, 24–25; Kaski ym. 2017, 263.)

Älykkyystestien kehittämisellä oli suuri vaikutus kehitysvammaisuuden määrittelyyn. 1900-luvun alussa Ranskassa kehitetyt testit tulivat opetuksen tarpeeseen. Haluttiin menetelmä, jolla pystyttäisiin tunnistamaan ne lapset, jotka tarvitsivat toisenlaista opetusta. Älykkyystestin avulla pystyttiin ensimmäisen kerran määrittelemään kehitysvammaisuuden eri asteet ja tunnistettiin lievästi kehitysvammaisten ryhmä, jotka eivät aikaisemmin olleet kuuluneet erityisen huomion piiriin. Samoihin aikoihin myös rotuhygieniäopilla oli merkittävä asema. Tylsämieliset ihmiset nähtiin uhkana eikä tylsämielisyyttä haluttu seuraaviin sukupolviin. Niinpä sterilointilakeja tehtiin esimerkiksi Yhdysvalloissa. Myös Suomessa tehtiin erinäisiä toimenpiteitä, jotta kehitysvammaisten mahdollisuus lisääntyä

estettäisiin. He eivät saaneet avioitua ja sterilisointilaki annettiin 1935, jossa älykkyytasolla oli suuri merkitys. Kehitysvammaisuuden asteluokitus oli myös työväliseen kehitysvammaisten ihmisten hoitopolulle ohjaamisessa. (Seppälä 2017, 25, 27, 29.)

1970-luvun alussa oli vielä normaalia, että kehitysvammaisen oppilas sai vapautuksen yleisestä oppivelvollisuudesta. Oppilaan saama perusopetus oli tällöin osa kehitysvammahuoltoa, joka järjestettiin sosiaalihuollon alaisuudessa. Kehitysvammaisten harjaantumisopetus tuli vasta 1970-luvun lopussa osaksi koululainsäädäntöä ja opetushallinnon alaisuuteen. Vuonna 1997 koululakia uudistettiin siten, että kehitysvammaisia ei enää periaatteessa sijoitettu erityisluokille vaan he siirtyivät opiskelemaan peruskouluun. Tarkoituksena on, että erityisopetusta saavien lapsien on mahdollista käydä koulua omassa lähikoulussaan. (Hakala 2013, 216.)

1980-luvulla alettiin puhua kehitysvammaisuuden moniulottuvuudesta ja sen määrittelystä laajemmin kuin vain pelkän älykkyydosamäärän mukaan. Nähtiin että henkisen ja toiminnallisten kykyjen kehitykselle vaikuttivat yksilön ja hänen ympäristönsä välinen vuorovaikutus. American Association on Intellectual and Developmental Disorderin (AAIDD) määrittely- ja luokittelukäsikirja vuodelta 1992 oli merkittävä kehitysvammaisuuden määrittelyn kannalta. Käytännön toimintakyvyn mittaaminen ja arviointi nousivat tärkeimpään rooliin älykkyydosamäärän sijasta. Tämä on edesauttanut kehitysvammaisten sosiaalisesta asemasta käytävää keskustelua, sekä myös keskustelua kehitysvammaisten ihmisoikeuksista. (Seppälä 2017, 31–34.)

2.2 Kehitysvammaisuuden määritelmiä

Tänä päivänä on edelleen käytössä kehitysvammaisuuden kaksi erilaista määritelmää. Diagnostiikkaan pohjautuva määritelmä, joka on tarpeellinen, jotta henkilö saa kaikki hänelle kuuluvat etuudet ja palvelut. Toiminnallinen määritelmä taas on tärkeässä osassa, kun pohditaan kehitysvammaisen ihmisen elämänlaatua, osallisuutta ja jokapäiväistä toimintakykyä. (Seppälä 2017, 35.)

Maailman terveysjärjestö WHO:n diagnooseihin pohjautuva tautiluokitus ICD-10 (International Statistical Classification of diseases and related Health Problems) määrittelee kehitysvammaisuuden tilaksi, jossa henkisen suorituskäyvyn kehitys on estynyt tai se on vajaa. Kehitysvammaisuudella tarkoitetaan hermoston vammojen ja vaurioiden lisäksi muidenkin elimien vammoja. Aivojen kehityshäiriöt ovat niistä merkittävin ryhmä ja sii-

hen liittyy usein älyllisten toimintojen vajavuutta. Erityisesti kehitysiässä ilmaantuvat kognitiiviset, kielelliset, motoriset ja sosiaaliset taidot ovat puutteellisesti kehittyneitä. (Kaski ym. 2012, 16.) Diagnoosien tekemisen pohjana käytetään edelleen vuoden 1983 AAIDD:n määritelmää kehitysvammaisuudesta (Seppälä 2017, 35).

Toinen määrittelytapa on AAIDD:n määrittelemä malli, jonka mukaan kehitysvammaisuudella tarkoitetaan tämänhetkisen toimintakyvyn merkittävää rajoitusta. Tilalle on ominaista heikot taidot monissa päivittäin tarvittavissa sosiaalisissa taidoissa ja käytännön taidoissa sekä huomattavasti keskimääräistä heikompi älyllinen suorituskyky. (Kaski ym. 2012, 16.) Tässä määrittelytavassa luovuttiin kehitysvammaisuuden vaikeusasteen määrittelyistä. Sen sijaan kehitysvammaisuuden vaikeusastetta haluttiin kuvata sillä, miten paljon henkilö tarvitsee apua ja huolenpitoa. (Seppälä 2017, 34.)

Toimintakyvyn arvioinnissa voidaan käyttää kansainvälistä vammaissopimuksen mukaista toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden ICF-luokitusta, jonka tavoitteena on kuvailla vammaisen henkilön omaa kokemusta toimintakyvystään ja sen rajoitteista ja seurauksista sekä siitä, mitä hän pitää itse tärkeänä, kun ratkaisua etsitään. Jotta toimintakyvykartoitus tehdään henkilön itsemääräämisoikeutta sekä yksityisyyden suojaa kunnioittaen, WHO on laatinut eettiset ohjeet ICF-luokituksen käytölle. (THL 2019.) Tämän kansainvälisen luokitusjärjestelmän tarjoamien yhteisten käsitteiden avulla niin eri ammattialojen edustajat kuin asiakkaat itsekin voivat tarkastella ihmisen osallistumisen edellytyksiä (Lappalainen 2014, 86).

Suomessa on käytössä kehitysvammaisille ihmisille suunnattu toimintakyvyn arviointityöväline, jonka nimi on Toimi. Siinä on otettu huomioon kehitysvammaisuuden monitekijäinen malli, joka huomioi ihmisen toimintaympäristön, osallistumisen, vuorovaikutuksen ja sosiaaliset roolit, terveyden, opitut elämönhallintataidot sekä henkiset kyvyt. Toimin avulla pystytään tunnistamaan ihmisen vahvuudet ja rajoitteet, sekä niiden pohjalta tunnistaa erilaiset avun tarpeet. (Seppälä 2017, 38–39, 78–79.)

2.3 Vammaispolitiikan kehitys 2000-luvulla

Vammaisten asemassa on tapahtunut viime vuosina suuria muutoksia. Palvelu- ja kuntoutuskeskeisyydestä on siirrytty osallistumisen esteiden poistamiseen, asiakaslähtöisyyteen, omatoimisuuden vahvistamiseen ja itsemääräämisoikeuden kunnioittamiseen.

(ks. Kaski ym. 2012, 342.) Myös Seppälä (2017, 88) tuo esille sen, miten kehitysvammaisilla ihmisillä on paljon voimavaroja käytettävissään, kunhan heille annetaan mahdollisuus toimia tasavertaisesti yhteiskunnassa tarvitsemansa tuen avulla. He ovat kykeneviä esimerkiksi oppimaan, asumaan ja tekemään töitä kuten muutkin ihmiset. (Seppälä 2017, 88.) Tämän päivän tarkoituksena on luoda yhteiskunta, jossa toteutuvat vammaisten ihmisten yhdenvertaisuus, osallisuus ja syrjimättömyys (KVANK / työn ja päivätoiminnan valiokunta 2017, 11).

YK:n yleissopimus vuodelta 2006 vammaisten henkilöiden oikeuksista edistää maailmanlaajuisesti vammaisten ihmisten oikeuksia. Suomi allekirjoitti sopimuksen samana vuonna. Sopimuksen voimaan saattaminen eli ratifiointi kesti 10 vuotta, joten vasta vuonna 2016 eduskunta ratifioi sopimuksen. Yleissopimuksen keskeisinä periaatteina ovat ihmisen itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, syrjimättömyys, yhdenvertaisuus, vammaisten ihmisten osallisuus ja osallistuminen yhteiskuntaan sekä saavutettavuus ja esteettömyys. Yleissopimus sisältää 50 artiklaa, joissa käsitellään muun muassa oikeutta itsenäiseen elämään, osallisuutta yhteisössä sekä oikeutta koulutuksen saamiseen ja työntekoon. (KVANK / työn ja päivätoiminnan valiokunta 2017, 11.) Sopimuksen tarkoituksena on näin ollen vahvistaa ihmisoikeuksien ja perusvapauksien kuulumisen myös vammaisille henkilöille ja heille tulee taata mahdollisuus nauttia näistä oikeuksista ilman syrjintää. Sopimuksessa käsitellään myös vammaisen henkilön oikeutta työntekoon yhdenvertaisesti muiden ihmisten kanssa. (Yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista 27/2016, 1§, 27§.)

Sosiaali- ja terveysministeriö koordinoi suomalaista vammaispolitiikkaa, mutta kaikki hallinnonalat ovat vastuussa sen toteuttamisesta. YK:n vammaissopimuksen mukaisesti perus- ja ihmisoikeudet ovat vammaispolitiikan lähtökohtana. (STM 2020.) Jokaisella ihmisellä on ihmisarvo ja hänellä tulee olla itsemääräämisoikeus sekä mahdollisuus vaikuttaa omaan elämäänsä liittyviin asioihin. Jokaisen tulee voida osallistua yhteiskunnan toimintaan ja olla yhteisön jäsenenä. Näin hän voi antaa panoksensa kansalaisena. Vammaisten ihmisten tulisi saada tarvitsemansa tuki ja heiltä tulisi poistaa esteet, jotta he pääsisivät tavoitteisiinsa. (KVANK / työn ja päivätoiminnan valiokunta 2017, 11; Verneri 2020.)

Suomen vammaispoliittinen ohjelma (VAMPO) edisti vammaispolitiikan kehittämistä Suomessa vuosina 2010–2015 sekä toimi ohjausvälineenä vammaispolitiikan toteuttamiselle. Sen kansainvälisinä lähtökohtina olivat YK:n yleissopimus, Euroopan neuvoston vammaispoliittinen ohjelma 2006–2015 sekä EU:n laajennettu yhdenvertaisuusdirektiivi.

Vammaispoliittisessa ohjelmassa esitettiin konkreettisia toimenpiteitä, joilla epäkohtiin tartuttiin. Toimenpiteillä pyrittiin esimerkiksi parantamaan vammaisten ihmisten taloudellista ja sosiaalista asemaa, torjumaan köyhyyttä, varmistamaan erityispalvelujen saataavuutta, lisäämään yhteiskunnan esteettömyyttä ja vahvistamaan vammaistutkimusta. (Kaski ym. 2012, 341–342.) YK:n yleissopimus pantiin toimeen Suomessa toimintaohjelman (2018–2019) avulla ja sen tekemisestä vastasi vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta (VANE). Sote-uudistuksen kaatuminen vuonna 2019 vaikutti siihen, että esimerkiksi lakihankkeet raukesivat toistaiseksi. (THL 2019.) Kuitenkin esteettömyyden ja saavutettavuuden edistäminen lähti lyhyellä toimintakaudella hyvin käyntiin sekä onnistuttiin kehittämään toimintatapoja, joilla osallistetaan vammaisia henkilöitä lainsäädännön valmisteluun ja hankkeisiin (STM 2019).

Sosiaali- ja terveysministeriön yksi kärkihankkeista oli Osatyökykyisille tie työelämään -hanke 2016–2018 (OTE), jonka tarkoituksena oli osatyökykyisten töihin, kuntoutukseen tai koulutukseen pääsy sekä työllistymistä edistävien palveluiden saaminen (THL 2020). Hankkeen tärkeimpiä aikaansaannoksia olivat esimerkiksi osatyökykyisten työllisyysasteen paraneminen, työnantajien asenteiden muuttuminen myönteisemmäksi osatyökykyisiä kohtaan, osatyökykyisten aseman helpottuminen lainsäädännön avulla sekä asiakaslähtöisyyden huomioiminen palveluita kehitettäessä. Hankkeen tuloksissa ja suosituksissa tuodaan esille muutosehdotuksia lainsäädäntöön koskien vammaisten henkilöiden työllistymistä tukevaa toimintaa, vammaisten henkilöiden työtoimintaa, kehitysvammaisain mukaista työtoimintaa ja työhönvalmennusta sekä kuntouttavaa työtoimintaa. Eriytisesti kehitysvammaisten henkilöiden työtoimintaan esitettiin muutoksia. Kehitysvammaisille henkilöille tarkoitettua työllistymistä tukevaa toimintaa ja työtoimintaa uudistetaan edelleen. (Mattila-Wiro & Tiainen 2019, 12–13, 25–26.)

3 KEHITYSVAMMAISTEN OSALLISTUMINEN YHTEISKUNTAAN

3.1 Mitä osallisuudella tarkoitetaan?

Osallisuus on käsitteenä laaja. Yleisesti voidaan ajatella, että osallisuus on sosiaalista, toimintakykyistä sekä taloudellista hyvinvointia. Hyvinvoinnin lähteinä ovat niin aineelliset mahdollisuudet, kuten toimeentulo sekä aineettomat mahdollisuudet, kuten luottamus ja aineellisen ja aineettoman välimaastoon sijoittuvat asiat, esimerkiksi palvelut. (Isola ym. 2017, 5.) Anneli Hermanoffin (2016) mukaan hyvinvointi koostuu ihmisen toimijuuden, lähiyhteisön ja palvelujärjestelmän antaman tuen yhdistämisestä. Inhimilliset toimintamahdollisuudet koostuvat perustarpeiden täyttymisestä, tärkeistä ihmissuhteista, itsensä toteuttamisen mahdollisuudesta sekä mielekkästä ja vastuullisesta tekemisestä. (Hermanoff 2016, 54.)

Osallisuus voidaan ajatella esimerkiksi kuulumisena johonkin, vaikuttamisena oman elämän kulkuun, palveluihin sekä yhteisiin asioihin. Osallisuus rakentuu ihmisten tai ihmisten ja luonnon välisestä vuorovaikutuksesta, jossa merkitykselliset kokemukset ja usko omaan toimijuuteen voivat kasvaa ja kehittyä. Osallisuuden ehto toteutuu sellaisessa kokonaisuudessa, jossa ihminen pystyy vaikuttamaan oman elämänsä kulkuun. Osallisuutta ihmisen omassa elämässä voidaan lisätä kohtuullisen toimeentulon, tarvetta vastaavien palveluiden avulla sekä tarjoamalla mahdollisuuksia osallistua toimintaan, jossa voi luoda kontakteja muihin ihmisiin. Ihmisellä on oltava päätösvaltaa vaikuttaa oman elämänsä kulkuun, toimintaansa ja palveluunsa. (Isola ym. 2017, 5, 19, 25.) Osallisuuden voidaan sanoa olevan eräällä tavalla hyvin yleinen arvo, joka on yhteisesti tunnustettu tavoiteltavaksi (Raivio & Karjalainen 2013, 13).

Mari Kivistö (2014) on kuvannut akateemisessa väitöskirjassaan osallisuuden käsitettä yhteiskunta- ja sosiaalipolitiikan lähestymiskulmista. Osallisuus voidaan käsittää näin muun muassa kansalaisuutena, osallistumisena, inklusiona, voimaantumisenä tai valtaistumisena, yhteisöllisyytenä, asiakaslähtöisyytenä, osattomuuden ja syrjäytymisen vastakohtana, valinnanvapautena, vaikuttamisena, sekä elämänpolitiikkana. Hän näkee myös sosiaalisen pääoman ja kuluttajuuden liittyvän osallisuuteen. Osallisuus on myös sidoksissa jokaisen omaan arvomaailmaan ja on riippuvainen yhteiskunnallisesta ja kulttuurisesta kontekstista. (Kivistö 2014, 42.)

Raivio ja Karjalainen (2013) kertovat osallisuus -käsitteen kohdalla ongelmaksi nousevan osallisuuden kokemuksellisen luonteen, sillä osallisuus ja osattomuus ovat ennen kaikkea omakohtaisia kokemuksia tai tunteita, joista puhuessamme emme voi puhua toistemme puolesta. He ovat tarkastelleet osallisuuden rakentumista sosiologi Erik Allardt'n määrittelemien hyvinvoinnin kolmen ulottuvuuden avulla, joita ovat having, loving ja being. Having tarkoittaa materiaalisia olosuhteita, joita ovat esimerkiksi tulot, asuminen, työllisyys, terveys ja koulutus. Loving viittaa ihmisen tarpeeseen olla vuorovaikutuksessa muiden kanssa (perheen, suvun, ystävien tai erilaisten yhteisöjen). Being tarkoittaa ihmisen tarvetta kuulua yhteiskuntaan esimerkiksi osallistumisen, poliittisen aktiivisuuden ja merkityksellisen työelämän avulla. (Raivio & Karjalainen 2013, 14, 16; ks. myös Allardt 1976, 38–43, 49–50.) Kyseiset hyvinvoinnin ulottuvuudet, riittävä toimeentulo, yhteisöön kuuluminen ja aktiivinen toiminta ovat osallisuuden perusedellytykset (Raivio & Karjalainen 2013, 16). Nämä hyvinvoinnin ulottuvuudet eivät kuitenkaan vielä täysin toteudu kehitysvammaisten elämässä.

3.2 Työn merkitys ja kehitysvammaisten erilaiset työllistymismahdollisuudet

Työn voidaan sanoa olevan elämäntavan, elämän kokonaisuuden hahmottamisen ja elämänhallinnan perusta, jonka avulla ihminen saa taloudellisen toimeentulon ja hän voi jäsentää ajankäyttöään. Työ tarjoaa lisäksi tavoitteellista toimintaa sekä luo mahdollisuuksia kehittymiseen ja ohjaa ihmisen yhteisön jäseneksi. (Airio & Niemelä 2013, 44.) Ihmisiä sijoitellaan erilaisiin sosioekonomisiin luokituksiin ja asemiin työstä saatujen tulojen perusteella. Nämä sosiaaliset arvojärjestykset näkyvät esimerkiksi asumisessa, elämäntavoissa sekä kuluttamisessa. (Eriksson 2008, 53.) Raivio ja Karjalainen (2013, 19) tuovat esille työttömyyden vakavan uhan ihmisen fyysiselle ja psyykkiselle terveydelle, jonka syrjäyttävä vaikutus poistaa työttömältä osan normaaleista siteistä yhteisöön ja yhteiskuntaan.

Lainsäädännöllä on vahva merkitys työhön ja työelämään liittyvissä asioissa. Suomessa työelämälle on tyypillistä melko korkea työllisyysaste sekä miesten ja naisten osallistuminen palkkatyöhön. Suomen lainsäädäntö määrittelee palkkatyön, yhdenvertaisen kohtelun ja mahdollisuuden saada koulutusta jokaisen kansalaisen perusoikeuksiksi. (Lampinen & Pikkusaari 2012, 15.) Vammaisten ihmisten työllistyminen on kuitenkin aina ollut haasteellisempaa kuin muiden kansalaisten. Tätä epäkohtaa on pyritty ratkaisemaan

vuosien saatossa eri tavoin, esimerkiksi eri vammaisryhmien oikeuksia puolustavien yhdistysten tavoitteena on ollut kehittää ammatillisen koulutuksen lisäksi erilaisia työllistymisratkaisuja, työpajoja, työkeskuksia ja työkoteja. Näiden tarkoituksena on ollut tuottaa työllistämispalveluja heikossa työmarkkina-asemassa oleville henkilöille, jotka eivät työllisty helposti tavallisiin työpaikkoihin ilman tukitoimia tai tavallisten työllistämispalveluiden kautta. (Hakala 2013, 223.)

Vammaisten ihmisten osallisuutta ja mahdollisuuksia työllistyä voidaan edistää päivä- ja työtoiminnalla sekä työllistymistä tukevalla toiminnalla (THL 2020). Sosiaalihuoltolaki on yleislaki, jolla pyritään edistämään ihmisten hyvinvointia, vähentämään eriarvoisuutta sekä edistämään osallisuutta. Sosiaalinen kuntoutus on sosiaalihuoltolain mukaista palvelua. Sillä tarkoitetaan muun muassa työhön tarvittavien asioiden harjoittelua tai tukea ryhmässä toimimiseen. Tällaisia sosiaalisen kuntoutuksen välineitä ovat muun muassa erilaiset toiminnalliset ryhmät, vertaistuki sekä työtoiminta. (STM 2017, 13, 57.)

Jos henkilölle ei pystytä järjestämään yleislakien puitteissa tarvittavia palveluita syntyy hänelle oikeus erityislakien tarjoamiin palveluihin. Erityislakeja ovat vammaispalvelulaki sekä kehitysvammalaki. (THL 2019.) Kehitysvammaisten ihmisten työ- ja päivätoiminta sekä työhönvalmennus järjestetään yleensä joko sosiaalihuoltolain tai kehitysvammalain perusteella. Vaikeavammaisten päivätoiminta taas järjestetään vammaispalvelulain mukaan. (Verner 2020.)

Työtoimintaa voidaan toteuttaa työkeskuksissa tai avotyönä sosiaalipalveluna tai erityis- huoltona. Työtoimintaa tehdään tavallisesti kuntien, kuntayhtymien, yhdistysten tai säätiöiden ylläpitämässä työ- ja toimintakeskuksissa kunnan ollessa palvelun tilaajana. (Hakala 2013, 224, 226.) Avotyöllä tarkoitetaan työtoimintaa, jossa kehitysvammaisen antaa työpanoksensa tavallisella työpaikalla työpaikan määrittelemässä työssä. Avotyössä ei luoda työsuhdetta työnantajaan eikä se ole palkallista työtä. (Eriksson 2008, 56; Seppälä 2017, 15.) Työtoimintaan osallistuvalla voidaan maksaa työosuusrahaa, jonka suuruuden kunta voi päättää. Verovapaan työosuusrahan määrä on 0–12 euroa päivässä. (THL 2020.) Seppälä (2017) pohti avotyötoiminnan tarkoituksenmukaisuutta, sillä hän näkee avotyötoiminnan välivaiheena, jossa asiakas pystyy näyttämään kykynsä työntekoon, eikä pysyvänä käytäntönä, jollaiseksi se on tänä päivänä muodostunut. Avotyöpaikalla työskentelevät kehitysvammaiset ovat saattaneet olla useita vuosia avotyössä, jolloin työkyvyttömyyseläke toimii pääsääntöisenä tulonlähteenä. (Seppälä 2017, 15.)

Päivätoiminta on yleensä hoidollista toimintaa, jossa korostetaan kommunikointia, vuorovaikutusta ja elämyksellisyyttä. Näitä voidaan toteuttaa esimerkiksi askarteluohjauksen avulla. (Eriksson 2008, 57.) Päivätoiminta voi tapahtua samoissa yksiköissä työtoiminnan kanssa, mutta siitä ei makseta työosuusrahaa eikä toiminnassa tavoitella työntapaisuutta kuten työtoiminnassa. Työ- ja päivätoiminta yritetään nykyään erottamaan selkeästi toisistaan. Työ-, valmennus- ja toimintakeskuksissa voidaan tarjota monipuolisia työllistämispalveluita esimerkiksi harjoittelu- ja koulutusjaksoja sekä työkokeiluja. Lisäksi monet yksiköt pyrkivät tarjoamaan tuetun työllistymisen palveluita. (Hakala 2013, 226.)

Tuetun työllistymisen menetelmä tuli Suomeen Euroopan unionin jäsenyyden myötä 1990-luvun puolella välissä. Siinä tavoitteena on työllistyä työhönvalmentajan antaman tuen avulla tavalliselle työpaikalle palkkatyösuhteeseen. (Lampinen & Pikkusaari 2012, 21–22.) Tuetussa työllistymisessä on erityisen tärkeää työhönvalmentajalta saatu tuki, joka keskittyy työpaikan etsimiseen, työhön perehtymiseen ja työtehtävien räätälöintiin. Tuen saaminen on myös usein tarpeellista työpaikan säilyttämisessä, sillä työhönvalmentaja voi auttaa kehitysvammaista ylläpitämään suhteita niin työyhteisöön kuin työnantajaankin. Lisäksi työhönvalmentajalta saatu tuki on usein olennaista erilaisten tukiasioiden selvittelyssä. (Hakala 2017, 16.) Tuetun työllistymisen avulla työllistyminen on kuitenkin jäänyt melko vähäiseksi, sillä työsuhteiden solmimista on rajoittanut eläkkeen ja palkan yhteensovittaminen. Tuetun työn menetelmässä perustana pidetään usein sitä, että henkilö saa eläkkeen ja että työsuhteessa olevan palkka ei ylitä eläkkeen lisäksi sallittua ansiota. (Hakala 2013, 231.) Vuonna 2020 takuueläkkeen määrä on 834,52 e/kk ja sen lisäksi voi palkkana tienata enintään 834,52 e/kk (Kela 2020).

3.3 Dynamo-pienryhmätoiminta Ravattulan toimintakeskuksessa

Kehitysvammaisten erityishuoltoa koskeva laki määrittelee erityishuoltoa annettavaksi henkilölle, jonka henkinen toiminta tai kehitys on estynyt synnytyksessä tai kehitysiässä saadun vamman tai vian vuoksi (Laki kehitysvammaisten erityishuollosta 1977/519, 1§). Erityishuollon toteuttamiseksi Suomi on jaettu valtioneuvoston määräämiin erityishuolto-piireihin, joita on 16, Ahvenanmaata lukuun ottamatta (Kuntaliitto 2020).

Varsinais-Suomen erityishuolto-alueeseen kuuluu 27 jäsenkuntaa. Kuntayhtymän kehitysvamma-alan tuki- ja osaamiskeskuksen työllistymistä edistävässä toiminnassa tarjotaan monipuolista tekemistä, jossa asiakkaan toimintakykyä tuetaan ja kehi-

tetään. Osallisuuden tukeminen on tärkeää työllistymistä edistävässä toiminnassa. Yhteishenki ja hyvä vuorovaikutus ovat asioita, joihin halutaan panostaa. Toimintaympäristö on kehittävä, arvostava ja turvallinen. Työllistymistä edistävällä toiminnalla on yksikkö Turun Ravattulassa, jossa järjestetään työtoimintaa. (KTO 2020.)

Ravattulan toimintakeskuksen työtoiminnassa huomioidaan niin asiakkaan omat toiveet, tarpeet kuin voimavaratkin. Toimintakeskuksessa toimii 11 erilaista ryhmää, joissa jokaisessa on omat ohjaajansa. Ryhmiä ovat muun muassa ulkoryhmä, metalliryhmä, keittiöryhmä sekä viisi kokoonpanoryhmää. Toimintakeskuksessa valmistetaan tilauksesta erilaisia alihankintatöitä, sekä valmistetaan tuotteita omaan myyntiin ja tarpeeseen, kuten esimerkiksi pihakalusteita, tekstiilitöitä ja lyhtyjä. Osallisuutta ja työllistymistä edistävät laatukriteerit kuuluvat olennaisena osana toimintakeskuksen arkeen. (KTO 2020.)

YK:n vammaisten ihmisten oikeuksia koskevan yleissopimuksen toimeenpaneminen on vaikuttanut edellä mainittujen osallisuutta ja työllistymistä edistävien laatukriteereiden syntyyn. Kehitysvamma-alan asumisen neuvottelukunta (KVANK) on laatinut laatukriteerit, joita alettiin työstämään vuonna 2012. KVANK on kehitysvamma-alan järjestöjen ja julkisten toimijoiden yhteistyöverkosto, joka on toiminut vuodesta 2008 alkaen. Neuvottelukunta työskentelee asumisen, työn ja päivätoiminnan palveluiden laadukkaan järjestämisen eteen. Laatukriteereitä on kymmenen ja ne käsittelevät erilaisia tuen tarpeita. Muun muassa tuki opintoihin pääsemiseen, tuki työhön pääsemiseen, tuki valintojen ja suunnitelmien tekemiseen, tuki terveyteen ja hyvinvointiin sekä tuki mahdollisimman suuren itsenäisyyden saavuttamiseen kuuluvat laatukriteereihin. (KVANK 2020.)

Ravattulassa toimiva Dynamo-pienryhmä koostuu noin kuudesta kehitysvammaisesta nuoresta, jotka työskentelevät toimintakeskuksen järjestämässä työtoiminnassa. Ryhmä kokoontuu toimintakeskuksessa kerran viikossa vuoden ajan. Nuoret on valittu ryhmään heidän oman mielenkiintonsa ja ryhmään soveltuvuuden mukaan. Ryhmään valikoituvien katsotaan hyötyvän sellaisten työllistymistä edistävien arjen taitojen harjoittelusta, joita tarvitaan työnhakijana ja työntekijänä. Ryhmän muilta jäseniltä saatu tuki auttaa vahvistamaan niitä valmiuksia ja taitoja, joita nuori tarvitsee. Näitä voivat olla esimerkiksi vuorovaikutustaidot, palautteen antaminen ja vastaanottaminen, ohjeiden mukaan toiminen, valmius kysyä tarvittaessa neuvoa, ajanhallinta sekä omasta ulkonäöstä ja siisteydestä huolehtiminen. (KTO 2018; Heurlin & Korhonen 2019, 3, 6.)

Harjoitusten avulla tuetaan ryhmäläisten itsetuntemuksen vahvistumista, oma-aloitteellisuuden ja itseohjautuvuuden lisääntymistä, työelämävalmiuksien kehittymistä sekä

vertaistukiryhmän muodostumista. Ryhmässä harjoitellaan myös sosiaalisia taitoja keskustellen sekä asioita yhdessä tehden, jolloin jaetut kokemukset luovat ryhmäidentiteettiä ja lisäävät merkityksellistä osallisuuden tunnetta. Ryhmä tekee tutustumiskäyntejä avotyöpaikkoihin, oppilaitoksiin sekä pienimuotoisia työkokeiluja. Ryhmässä harjoitellaan myös työhaastattelutilanteita, CV:n tekoa ja julkisella liikenteellä kulkemista. Dynamoryhmäläisten tavoitteena on siirtyä avotyökokeiluihin yhteistyössä ohjaajien ja työvalmentajan tuella. (KTO 2018; Heurlin & Korhonen 2019, 1–6.)

Dynamo-ryhmän ohjaajat käyttävät ohjaustilanteissa neuropsykiatrisen valmennuksen menetelmiä. Tällainen on esimerkiksi voimavarakeskeinen lähestymistapa, jonka avulla tuetaan omien vahvuuksien tunnistamista ja niiden hyödyntämistä sekä luova toiminta ja asioiden konkreettinen harjoittelu. Ryhmässä tehdään voimatammia, joissa jokainen ryhmäläinen tuo esille omia voimavarojaan, haaveitaan ja muita merkittäviä asioita. Ryhmässä käydään motivaatiota läpi hyvinvoinnin neliapilan tai motivaatioympyrän avulla. Niissä ryhmäläiset miettivät työssä jaksamiseen liittyviä asioita, joita ovat esimerkiksi omaan hyvinvointiin ja arjen hallintaan liittyvät asiat sekä työhyvinvointiin liittyvät asiat. (Heurlin & Korhonen 2019, 6–10.)

3.4 Tämänhetkinen tilanne ja tulevaisuuden näkymiä

Osat voimassa olevista työ- ja päivätoimintaa koskevista laeista ovat vanhoja, jopa 1980-luvulta. Sen takia tämänhetkinen palvelujärjestelmä on pirstaleinen ja vammaisten palvelut ovat eriytyneet muista palveluista. Uusi sosiaalihuoltolaki astui voimaan vuonna 2015, mutta osat työ- ja päivätoimintaa koskevista laeista ovat vielä vanhasta sosiaalihuoltolaista. Tämä johtuu siitä, että vammaispalvelulakia sekä kehitysvammalakia ollaan parhaillaan yhdistämässä yhdeksi laiksi. (Vernerinen 2020.) Sosiaalihuollon lainsäädännön uudistuksen myötä sosiaalihuollon työelämäosallisuutta tukeva työryhmä (TEOS) pohti heikossa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden sosiaalista kuntoutusta koskevaa lakiehdotusta, jossa on otettu huomioon kehitysvammaisten erityishuoltolakiin, vammaispalvelulakiin sekä sosiaalihuoltolakiin sisältyvää työelämäosallisuuden tukemista. Tavoitteena olisi kehittää yksi erityislaki, joka olisi laki heikossa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden sosiaalisesta kuntoutuksesta. (Pöyhönen 2014.)

Yksi hallituksen strategisista kokonaisuuksista on luottamuksen ja tasa-arvoisten työmarkkinoiden Suomi. Huoltosuhteen muutos haastaa työmarkkinoita. Hallitus näkeekin osatyökykyisten ja huonosti työllistyvien työllistymisen tärkeänä. Jotta tavoitteisiin pääs-

täisiin, tulisi työllisyyspalveluita uudistaa ja kehittää. Osatyökykyiset ja erityistä tukea tarvitsevat on huomioitu niin, että työkykyohjelman avulla helpotetaan heidän työllistymistään. Edelleen pyritään helpottamaan heidän pääsyään työllistymistä edistävien palveluiden piiriin. Lisäksi pyritään parantamaan työhönvalmentajien saatavuutta. Kuntouttavaa työtoimintaa uudistetaan sosiaalisella kuntoutuksella, jossa huomioidaan yksilöllinen kuntoutustarve. Näitä toimenpiteitä lähdetään kehittämään erilaisten hankkeiden avulla. (Valtioneuvosto 2020.)

4 KEHITTÄMISTYÖN TOTEUTUS

4.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Opinnäytetyöt jaetaan yleensä tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Niissä on kuitenkin paljon yhtäläisyyksiä. Molemmissa opinnäytetyöissä on tietoperusta, menetelmät, aineisto ja tuotos tai tulos. Niissä molemmissa on myös samanlainen looginen eteneminen, joka alkaa aiheen rajauksella ja päättyy arviointiin. Tutkimuksellisessa opinnäytetyössä syntyy yleensä jotain uutta tietoa tutkimusraportin muodossa. Toiminnallisessa opinnäytetyössä taas syntyy raportin lisäksi jotain konkreettista, opiskelija tekee tuotoksen, joka voi olla esimerkiksi opas tai esite. (Salonen 2013, 4–5.) Se voi yhtä hyvin olla myös jonkin tapahtuman järjestäminen. Opinnäytetyön aiheen tulisi myös olla sellainen, joka kiinnostaa ja motivoi opinnäytetyön tekijää. (Vilka & Airaksinen 2003, 9–10, 23.)

Toiminnallisen opinnäytetyön ja tutkimuksellisen opinnäytetyön eroja ovat niissä käytetyt tutkimusmenetelmät sekä tiedonhankinnassa käytetyt menetelmät. Opinnäytetyön tyyppistä riippuen myös materiaaleissa, niiden analysoimisessa sekä hyödyntämisessä käytetyissä menetelmissä on eroja. Myös ulkoasussa ja raportin rakenteessa saattaa olla eroavaisuuksia. Tutkimuksellisessa opinnäytetyössä opiskelija on keskeinen toimija. Toiminnallisessa opinnäytetyössä tuotoksen pääsemiseen tarvitaan laajempi joukko toimijoita. Toiminnallinen opinnäytetyö vaatii onnistuakseen dialogia muiden toimijoiden kanssa. Käydään keskustelua, annetaan palautetta, tehdään muutoksia suunnitelmiin ja arvioidaan toimintaa. Eli vuorovaikutus on avainsana toimivan opinnäytetyön onnistumiseen. Tutkimuksellinen opinnäytetyö taas on enemmän yksisuuntaista tietojen keräämistä. (Salonen 2013, 5–6.)

Toiminnallisen opinnäytetyömme aihe oli tullut Turun ammattikorkeakoululle valmiina toimeksiantona Ravattulan toimintakeskuksesta. KTO:n toimintakeskuksessa on lähdetty kehittämään toimintaa, joka tukee kehitysvammaisten työllistymistä. He halusivat tehdä toimintaansa näkyväksi myös muille alalla toimiville, mutta heillä ei ollut selkeää vaadetta siitä minkälaisen tuotoksen he halusivat. Kehitysvammaisten kanssa tehtävä työ kiinnosti meitä molempia, joten sen takia halusimme mahdollisuuden kyseisen opinnäytetyön tekoon. Aihe on ollut tällä hetkellä myös kovin ajankohtainen. Kehitysvammaisten oikeuksia työntekoon on käsitelty laajasti niin maailmalla kuin Suomessakin.

Opinnäytetyömme on siis samalla kehittämishanke. Kehittämistyö on tullut osaksi työelämää ja moni tulee uransa aikana olemaan osallisena kehittämisessä ainakin jollain tasolla. Kehittämishanke liittyy yleensä työelämän kehittämiseen ja kehittämisen tarkoituksena on jonkinlaisen muutoksen syntyminen, uusi toimintatapa, palvelu tai menetelmä. Se vastaa siis johonkin tarpeeseen, joka on tullut esille joko omasta tarpeesta tai ympäristön tarpeista. Tiivis vuorovaikutus ja viestintä opinnäytetyöntekijöiden ja työyhteisön välillä on tärkeää. Hyväksi todettua ja toimivaa ratkaisua voi käyttää muissakin ympäristöissä kuin vain omassa organisaatiossa. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2015, 11, 23, 65.)

Opinnäytetyön prosessin aikana pyrimme noudattamaan hyviä eettisiä käytäntöjä. Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2014) mukaan eettinen pohdinta alkaa jo tutkimusaihetta valittaessa. Valitaanko aihe sen helppouden perusteella vai yhteiskunnallisen merkityksen takia. Tutkimuksessa tulee kunnioittaa ihmisen itsemääräämisoikeutta ja välttää epärehellisyyttä työn kaikissa vaiheissa. Lähdeviitteistä tulee selvittää tekstin todellinen kirjoittaja ja plagiointi ei ole sallittua. Raportoinnin tulee olla huolellista, ja siitä tulee ilmetä selvästi tutkimuksessa käytetyt menetelmät. Myös tutkimuksessa ilmaantuvat puutteet tulee kirjoittaa julki. (Hirsjärvi ym. 2014, 24–26.)

4.2 Kehittämistyön tausta ja tavoite

Otimme yhteyttä toimeksiantajaamme sähköpostitse ja sovimme ensimmäisen tapaamiskerran Ravattulan toimintakeskukseen kahden Dynamoryhmän ohjaajan ja palveluesimiehen kanssa lokakuussa 2019. Ennen tapaamista tutustuimme YouTube-kanavalla olevaan lyhyeen videoon, joka oli kuvattu ensimmäisen Dynamoryhmän kanssa. Ensimmäisellä tapaamisella toimintakeskuksessa työntekijät kertoivat pienryhmätoiminnan synnystä. Pienryhmätoiminnan syntyyn oli vaikuttanut se, että työllistämistä edistävän palvelun palveluesimies koki kehitysvammaisten työllistymisen erittäin tärkeäksi. Hän oli ehdottanut ohjaajille ryhmätoiminnan aloittamista ja ohjaamista, jonka tarkoituksena olisi työllistymisen tukeminen. Ohjaajat tiesivät asian tärkeyden ja alkoivat kehittää vuonna 2018 pienryhmätoimintaa samaan aikaan, kun he aloittivat neuropsykiatrisen valmentajakoulutuksen. Työtoiminnan palveluesimies nimesi ryhmän "Dynamoksi".

Kehitysvamma-alan tuki- ja osaamiskeskuksen palveluesimiehen mukaan Dynamo-pienryhmätoiminnasta ei ole olemassa valmiiksi julkaistua tietoa. Heillä oli ainoastaan kaksi kansioita, joihin ohjaajat olivat koonneet ohjauskerroilla käyttämäänsä materiaalia.

Yhdessä keskustelemalla päädyimme ajatukseen informatiivisen esitteen teosta, jossa kerrottaisiin heidän kehittämistään pienryhmä-toiminnasta nuorten kehitysvammaisten työllistymisen edistämiseksi. Toimeksiantajalla ei ollut budjettia varattuna esitteen tekoon. Toikon ja Rantasen (2009) mukaan tällaista kehittämisprosessia sanotaan toimijalähtöiseksi, sillä siinä toimijat määrittelevät yhdessä kehittämisen ja työn etenemisen. Heidän mukaansa kehittämisprosessi rakentuu avoimessa ympäristössä sekä siinä otetaan huomioon erilaisia näkemyksiä ja luodaan yhteistä ymmärrystä, jotka mahdollistavat toimijoiden aidon ja tasavertaisen toiminnan. (Toikko & Rantasen 2009, 10, 15.)

Toikko ja Rantanen (2009) tuovat esille, että kehittämistoiminnan lopputuloksen, eli meidän kohdallamme esitteen, ollessa onnistunut sillä voisi olla kiinnostusta myös laajemminkin. Tämä edellyttää kuitenkin heidän mukaansa osallistujien selkeää näkemystä lopputuloksesta, jolloin myös tulokset voivat levitä useamman tietoisuuteen. Myös kehittämistoiminnan aiheen ajankohtaisuus vaikuttaa sen merkittävyyteen. (Toikko & Rantanen 2009, 57–58.)

Toimintakeskuksen esimies toi esille ensimmäisen tapaamisen yhteydessä haaveen siitä, että heidän käyttämäänsä työtapaa pystyisi mallintamaan myös muihin vastaaviin toimintaympäristöihin. Esitteen avulla mallintamista pystyisi tulevaisuudessa kehittämään eteenpäin. Esitteen kohderyhmänä olisivat niin yhteistyökumppanit kuin omaisetkin.

Ensimmäisen tapaamisen yhteydessä saimme molemmat luettavaksemme ohjaajien tekemän opinnäytetyön, jonka he olivat tehneet neuropsykiatrisen valmentajan koulutuksessaan. Opinnäytetyö kertoi Dynamo-pienryhmätoiminnan aloittamisesta toimintakeskuksessa. Opinnäytetyön lukeminen avasi siis meille mahdollisuuden tutustua Dynamon synnyssä vaikuttaneisiin viitekehyksiin sekä itse toimintaan.

4.3 Prosessin vaiheistus ja aikatauluttaminen

Kehittämistyön voidaan sanoa olevan eräänlainen prosessi, jossa eri vaiheet seuraavat toisiaan. Ensimmäinen vaihe on suunnitteluvaihe, jossa selvitetään kehittämishaasteita, asetetaan tavoitteita ja tehdään suunnitelma tavoitteiden saavuttamiseksi. Tämän jälkeen seuraa suunnitelman toteutusvaihe. Viimeinen vaihe on arviointivaihe, jossa arvioidaan muutostyön onnistuminen. Arvioinnin aikana alkaa usein myös uuden kehittämistyön suunnittelu. (Ojasalo ym. 2015, 22.)

Opinnäytetyön aikataulu tulee pohtia jo opinnäytetyön suunnitelmaa laatiessa. Mitä useampia prosessissa on mukana, sitä enemmän aikataulussa tulisi olla varaa joustamiseen. (Vilka & Airaksinen 2003, 27–28.) Kehittämistyön loppuvaiheeseen tulisi varata aikaa ja resursseja, sillä kehittämistyön tavoitteena on hyödyllisten muutosten tuottaminen työelämään. Raportoimalla osallisille työn etenemisestä voidaan saada aikaiseksi keskustelua ja palautetta kehittämiseen liittyen, joiden avulla kehittämistyö etenee. Tulosten jakaminen kuuluu myös merkittävänä osana kehittämistyöhön. (Ojasalo ym. 2015, 25.)

Suunnittelimme opinnäytetyön aikataulun lokakuussa 2019 (taulukko 1.) ja pyrimme työskentelemään sen mukaisesti. Aikataulun seuraaminen opinnäytetyötä tehdessä auttoi meitä hahmottamaan, missä vaiheessa työmme on ja mitä meidän tulisi seuraavaksi tehdä.

Taulukko 1. Opinnäytetyön aikataulu.

<ul style="list-style-type: none"> • 14.10.2019 ensimmäinen yhteys puhelimitse toimeksiantajaan.
<ul style="list-style-type: none"> • 22.10.2019 tutustuminen KTO:n palveluesimieheen ja kahteen työllistymistä edistävään ohjaajaan. Toimeksiannosta keskustelua heidän kanssaan. Sovimme ohjaajien lähettävän meille sähköpostitse materiaalia, joita heillä aiheesta on.
<ul style="list-style-type: none"> • 24.10-5.11.2019 kirjallisen suunnitelman tekoa.
<ul style="list-style-type: none"> • 6.11.2019 suunnitelma valmis esiteltäväksi. Kirjallinen suunnitelma lähetään toimeksiantajan luettavaksi ohjaavan opettajan sen ensin hyväksytyään.
<ul style="list-style-type: none"> • Marras- ja joulukuun ajan 2019 teoreettisen tiedon keräämistä aiheesta.
<ul style="list-style-type: none"> • Marras-joulukuussa 2019 ohjaajien ja palveluesimiehen kanssa avointa dialogia/haastattelua, materiaaliin tutustumista.
<ul style="list-style-type: none"> • Tammi- ja helmikuussa 2020 esitteen tekoa.
<ul style="list-style-type: none"> • Maalis- ja huhtikuu 2020 raportin viimeistelyä.
<ul style="list-style-type: none"> • Huhtikuun 2020 lopulla raportin esittely.
<ul style="list-style-type: none"> • 1.5.2020 työ valmis (kypsyysnäyte 6.5.2020).

4.4 Kehittämistyön eteneminen

Kehitysvamma-alan tuki- ja osaamiskeskus on ollut mukana oman elämän nainen – hankkeessa, jonka toimintakausi oli vuosina 2017–2019. Hankkeen tarkoituksena oli edistää vammaisten naisten osallisuutta yhteiskunnassa sekä torjua heidän syrjäytymistään. Hankkeessa keskityttiin myös kehittämään työelämässä tarvittavia taitoja tulevai-

suuden työllistymistä ajatellen. Hankkeessa olivat tärkeässä roolissa kokemusasiantuntijat, jotka yhdessä hanketyöntekijöiden kanssa kehittivät työpajamallin työelämävalmiuksien kehittämiseksi. Hankkeessa on tuotettu käsikirja työpajatoiminnan aloittamiseksi, joten sen mallintaminen onnistuu helposti. Hankkeen aikana järjestettiin kolme seminaaria, joiden tarkoituksena oli tiedon jakaminen erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden työelämävalmiuksien kehittämisestä sekä osallisuuden edistämisestä sosiaali- ja terveydenhuollolle, työ- ja elinkeinotoimistolle, opetuslalle sekä alojen opiskelijoille. (Oman elämän nainen 2020.)

Pidimme tärkeänä asiana saada osallistua marraskuun alussa Oman elämän nainen -hankkeen loppuseminaariin, joka järjestettiin Turun ammattikorkeakoulussa. Koimme seminaarin sisällön erittäin mielenkiintoisena ja ajatuksia herättävänä sekä auttavana meitä saamaan selkeämmän kuvan kehitysvammaisten mahdollisuuksista osallistua työntekoon. Koimme myös seminaarin ja meidän opinnäytetyön aiheen tarkoituksen samansuuntaisina ja ajankohtaisina aiheina yhteiskunnassamme. Seminaari vahvisti vielä enemmän ajatustamme siitä, että halusimme luoda dynamolaisille mahdollisuuden osallistua esitteen tekoon jossain muodossa.

KTO:n ohjaajat lähettivät meille loka-marraskuun 2019 aikana sähköpostitse materiaalia Dynamo-pienryhmätöinnasta. Saimme tutustua muun muassa jokaiseen viikkokertaan heidän tekemiensä päiväkirjamerkintöjen avulla. Materiaalien avulla saimme selville, minkälainen päivän aikataulu oli ja mitä ryhmäkerrat sisälsivät. Pehdyimme materiaaleihin tehden muistiinpanoja ja kysymyksiä niistä asioista, joita emme täysin ymmärtäneet. Nämä kysymykset oli tarkoitus esittää seuraavalla tapaamisella. Samaan aikaan teimme opinnäytetyön suunnitelman, jonka lähetimme KTO:n palveluesimiehelle ja ohjaajille arvioitavaksi. He ehdottivat, että vaihtaisimme Dynamo-menetelmä nimen Dynamo-pienryhmätöinnaksi, joka oli heidän mielestään kuvaavampi nimi toiminnalle.

Kävimme marras- joulukuun aikana tutustumassa kolme kertaa KTO:n toimintaan sekä dynamoryhmäläisiin. Näistä ensimmäinen tapaaminen oli ohjaajien kanssa. Saimme mahdollisuuden kysyä tarvittavat lisäkysymykset, joita mieleemme oli noussut toimintaa ajatellen. Ohjaajat kertoivat kuudesta eri pääteemasta, joita toiminnassa käydään läpi, ja jotka ovat syntyneet käytännön kokemuksesta. Molemmilla ohjaajilla oli pitkä työkokemus kehitysvammaisten kanssa työskentelystä, joten heille oli myös kertynyt paljon hiljaista tietoa. Sen avulla he pystyivät määrittelemään ne asiat, joiden takia työkokeilut olivat useimmiten kaatuneet. Myös samaan aikaan käynnissä ollut neuropsykiatrinen koulutus auttoi ohjaajia ymmärtämään esimerkiksi motivaation tärkeyden.

Tiekartan 2030 toimenpide-ehdotuksessa tuodaan esille asiakkaiden asiantuntemuksen hyödyntämistä ja yhteiskehittämistä palveluiden suunnittelussa. Aiempaa systemaattisemmin tulisi hyödyntää kokemusasiantuntijoiden ja kehittämisasiakkaiden asiantuntemusta. (Karjalainen, Mutteri & Srömberg-Jakka 2019, 67, 76.) Myös Toikon ja Rantasen (2009) mukaan kehittämishankkeessa on ensisijaista, että sitä ovat toteuttamassa ne ihmiset, joiden elämään kehittämistoiminta liittyy, sillä heidän osallistumisensa on todettu olevan merkittävä tekijä kehittämistoiminnan onnistumisen kannalta. Konsultoimalla todellisuuden parhaita asiantuntijoita mahdollistetaan heidän äänensä kuuluville saaminen ja heidän kuulemisensa. Heidän osallistumisensa mahdollistaa realististen käsityksen saamisen tavoitteista ja kuinka ne olisi mahdollista saavuttaa. Kehittämisasiakkaiden osallistuessa kehittämistoimintaan olisi tärkeää, että he voisivat esittää omia henkilökohtaisia ajatuksia, kokemuksia ja näkemyksiä dialogisesti, jolloin saavutettaisiin avoin ja tasavertainen osallistuminen. Avoimessa dialogissa osallistujilla on mahdollisuus esittää erilaisia ja toisistaan poikkeavia näkemyksiä. (Toikko & Rantanen 2009, 95–97, 99.)

Keskustelimme ohjaajien kanssa ryhmäläisten mahdollisuudesta osallistua esitteen tekoon. Ohjaajat toivat esille, että asiakkaiden on luultavasti helpompi keskustella kanssamme, jos heidän on ensin ollut mahdollista tavata meidät. Ehdotimme, että asiakkaat voisivat esimerkiksi tapaamisen aikana kertoa kokemuksistaan Dynamo-pienryhmätöinnistä sekä mahdollisesti avustaa esitteen kuvituksessa. Sovimme ohjaajien kanssa kaksi seuraavaa tapaamiskertaa sillä ajatuksella, että ensimmäisellä kerralla antaisimme ryhmäläisille mahdollisuuden tutustua meihin ja toisella kerralla he voisivat halutessaan jossain muodossa osallistua esitteen tekoon.

Ensimmäinen tapaaminen dynamoryhmäläisten kanssa oli joulukuun alussa 2019. Aluksi kerroimme ryhmälle, mitä olemme tekemässä ja että haluaisimme heidät mielellään mukaan esitteen tekoon. Ryhmäläiset esittelivät heidän omia tuotoksiaan sekä toimintakeskuksen tiloja, joissa he kävivät töissä viikon muina päivinä. Havainnoimme tällöin ryhmän toimintaa aamupäivän ajan. Ojasalo, Moilanen ja Ritalahti (2015) sanovatkin havainnoinnin auttavan saamaan tietoa ihmisten käyttäytymisestä ja tapahtumista heidän luonnollisessa toimintaympäristössään sekä alkuvaiheen havainnoinnin auttavan kehittäjää ymmärtämään enemmän aiheesta. Heidän mukaansa mitä useammin havainnoitsija vieraillee tutkittavassa tilanteessa sitä paremmin ihmiset tottuvat hänen läsnäoloonsa eivätkä häiriinny hänestä, jolloin tutkittavan on helpompi havainnoida, miltä tapahtuma todellisuudessa näyttää. (Ojasalo ym. 2015, 114, 116–117.)

Havainnointi voi olla systemaattista tai osallistuvaa havainnointia. Systemaattisessa havainnoinnissa havainnoija on täysin ulkopuolinen toimija ja havainnointi on tarkasti jäsenneltyä. Osallistuvassa havainnoinnissa tutkija osallistuu tutkittavien toimintaan, eli astuu heidän maailmaansa. Osallisuuden aste voi myös vaihdella täydellisestä osallistujasta osallistujaan, joka havainnoi samanaikaisesti ryhmän toimintaa. Tällöin ryhmäläisille on selvitetty heti alussa, että tutkija toimii ryhmässä havaintojen tekijänä. Käytännössä havainnoija siis osallistuu tutkittavien ryhmän toimintaan, mutta esittää myös kysymyksiä. (Hirsjärvi ym. 2014, 214–217.)

Ensimmäisen käyntikertamme jälkeen aloimme miettiä, minkälainen esite palvelisi parhaiten saamaamme toimeksiantoa. Halusimme luoda selkeän esitteen, josta lukija saa helposti selville sen, mikä Dynamo-pienryhmätoiminnan tarkoitus on sekä kenelle se on suunnattu. Lähdimme ideoimaan esitettä käsitekarttojen avulla. Kirjoitimme paperille vapaasti sanoja ja asioita, joita Dynamo toi meille mieleen. Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (2014) kirjoittavat käsitekartan sopivan niin luetun tekstin muistiinpanojen tekemiseen kuin kirjoittamisen ideointiin. Heidän mukaansa ensimmäiset käsitekartat ovat hajanaisia, mutta ne näyttävät kuitenkin tärkeimmät ideat ja auttavat hahmottamaan asioita, joita tekijöillä on mielessään. (Hirsjärvi ym. 2014, 34–35.) Tekemämme ajatuskartta olikin vielä tässä vaiheessa jäsentymätön ja jätimme sen työstämisen tuonnetuksi. Molemmat halusimme saada dynamolaisten äänen kuulumaan esitteessä, joten lähdimme suunnittelemaan tämän toteutusta käytännössä.

Toisen käyntimme suunnittelimme ensimmäisen käyntikerran havaintojen sekä ohjaajien kanssa käytyjen keskusteluiden pohjalta. Toinen käyntikerta mahdollistui kahden viikon päähän. Käynnin tarkoituksena oli kerätä asiakaskokemuksia ryhmätoiminnasta. Toimme esille, että jokaisella ryhmäläisellä oli mahdollisuus osallistua haastatteluun ja vastata kysymyksiin vapaaehtoisesti. Annoimme heille mahdollisuuden kertoa vapain sanoin omista kokemuksistaan, ajatuksistaan ja tunteistaan, joita pienryhmätoiminta oli heissä herättänyt. Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (2014) kirjoittavat, että ihmisarvon kunnioittaminen on lähtökohtana hyvälle tieteelliselle käytännölle. Jokaiselle ihmiselle annetaan mahdollisuus päättää osallistumisestaan ja näin kunnioitetaan ihmisen itsemääräämisoikeutta. (Hirsjärvi ym. 2014, 25.)

Haastattelun etuna voidaan ajatella sitä, että haastattelija on suorassa vuorovaikutuksessa haastateltavan kanssa. Tällöin aineiston keruu on joustavaa ja käytävien aiheiden järjestystä on mahdollista muokata tilanteen mukaan. Näin haastateltavan on mahdollista tuoda vapaasti esille haluamiaan asioita ja haastateltava pystyy myös tarvittaessa

esittämään lisäkysymyksiä. Haastattelussa on kuitenkin riskitekijöinä se, että haastateltavat antavat sellaisia vastauksia, joita olettaa haastateltavan haluavan. Myös haastattelutilanne voidaan kokea pelottavaksi tai uhkaavaksi. Tavallisessa keskustelussa ollaan tasavertaisessa asemassa, kun taas haastattelutilanteissa haastateltavalla on ohjat kässissään. Jos haastattelu tehdään tutkimusta varten, on kyseessä tutkimushaastattelu, koska siinä pyritään saamaan luotettavaa ja pätevää tietoa. Tutkimushaastatteluja on jaoteltu lajeihin sen mukaan, miten strukturoitu ja muodollinen haastattelu on. (Hirsijärvi ym. 2014, 204–208.) Koska ryhmä vaikutti avoimelta ja toimivalta ensimmäisen käyntikerran perusteella, niin päätimme tehdä ryhmälle yhteisen haastattelun, jonka toteutimme teemahaastatteluna.

Teemahaastattelu sijoittuu strukturoidun ja avoimen haastattelun väliin (Hirsijärvi ym. 2014, 208). Teemahaastattelu eroaa muista tutkimushaastattelun lajeista siinä mielessä, että haastateltavat ovat kokeneet tietyn tilanteen. Lisäksi tutkittavasta ilmiöstä on selvitetty etukäteen oletettuja tärkeitä osia, rakenteita ja kokonaisuutta, joiden perusteella haastattelurunko on kehitetty. Näiden perusteella haastattelu suunnataan tutkittavien henkilöiden omakohtaisiin kokemuksiin tilanteesta sekä tiettyihin teemoihin, joista keskustellaan. Teemahaastattelun avulla voidaan tutkia kaikkia ihmisen kokemuksia, ajatuksia, uskomuksia ja tunteita. Tällöin on mahdollista korostaa haastateltavan elämänsä maailmaa ja hänen määritelmänsä tilanteesta. Teemahaastattelu etenee yksityiskohtaisten kysymysten sijasta tiettyjen aiheiden varassa, jolloin haastateltavan on mahdollista tuoda äänensä kuuluviin. Menetelmä huomioi sen, että ihmisten tulkinnat asioista ja heidän antamansa merkitykset asioille ovat olennaisella sijalla sekä sen, että merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa. (Hirsijärvi & Hurme 2008, 47–48.)

Haastattelun aiheen rajasimme selvästi pienryhmätoimintaan. Ryhmän ohjaajat eivät olleet paikalla haastattelutilanteessa, jotta vastaukset olisivat mahdollisimman totuudenmukaisia. Teemahaastattelu mahdollisti avoimen keskustelun, jossa ei ollut valmiiksi strukturoituja kysymyksiä. Esittämämme kysymykset eivät edenneet tietyssä järjestyksessä, vaan tilanteen mukaan. Saatoimme myös palata uudelleen aikaisempaan kysymysaiheeseen, jos joku ryhmäläisistä halusi vielä käsitellä aihetta. Haastattelumme eteni keskustelunomaisesti.

Ryhmähaastattelussa haastattelijä puhuu monelle haastateltavalle samanaikaisesti ja esittää välillä yksittäisiä kysymyksiä joillekin haastateltavista. Haastateltavien on mahdollista puhua spontaanisti ja tuoda esille monipuolisesti tietoa tutkittavasta asiasta. Ryhmähaastattelun etuihin kuuluu se, että sen avulla saadaan tietoa monelta vastaajalta

samanaikaisesti. Ryhmä antaa myös tukea toisilleen, jos vastaaja on ujo tai arka haastattelutilanteessa. Ryhmähaastattelun ongelmaksi voi nousta se, että joku dominoi ryhmässä ja vaikuttaa siihen, kuka puhuu tai mitä ryhmässä sanotaan. (Hirsijärvi & Hurme (2008, 61, 63.) Me ratkaisimme asian sillä, että toimimme molemmat haastattelijoina, jolloin toisen oli helpompi esittää kysymyksiä ja seurata keskustelun etenemistä, ja toinen valmisteli sillä aikaa seuraavaa kysymystä. Pidimme myös huolta siitä, että jokaiselle annettiin mahdollisuus saada puheenvuoro, jotta kukaan ryhmäläisistä ei päässyt dominoimaan.

Huomasimme, että tilanne jännitti osaa nuorista. He saivat kuitenkin tilanteessa toisiltaan voimaa ja rohkeutta puhua, joka puolestaan auttoi meitä kokoamaan ylös heidän ajatuksiaan pienryhmätoiminnasta esitteen tekoa varten. Kirjasimme heidän ajatuksensa ja kommenttinsa talteen kynää ja paperia käyttäen. Koimme tämän perinteisen menetelmän toimivaksi, sillä olimme tilanteessa molemmat kirjureina, jolloin unohtamisen riski oli pienempi. Pyysimme käynnin lopuksi ryhmän ohjaajilta ja asiakkailta kuvia, joita voimme käyttää esitteessä. Otimme itse yhden valokuvan seinältä, jossa oli Dynamon kuusi pääteemaa kirjoitettuna eri värisille Post it -tarralapuille. Ajattelimme valokuvan olevan käyttökelpoinen tulevassa esitteessä. Jokaisen käyntikerran jälkeen teimme vielä yhteisesti muistiot, joihin keräsimme tärkeimmät esille nousseet asiat, jotka olivat opinnäytetyömme ja esitteen tekemisen kannalta olennaisia.

5 KEHITTÄMISTYÖN TUOTOS

5.1 Esitteen sisällön työstäminen

Onnistuneessa viestinnässä on kyse kahden osapuolen välisestä yhteistyöstä. Tällöin on tärkeää tietää toisen kiinnostuksen ja motivaation kohteista. (Lohtaja-Ahonen & Kaihovirta-Rapo 2012, 26.) Esitteen tyylistä on myös hyvä keskustella toimeksiantajan kanssa sekä antaa hänen tutustua tekstiluonnoksiin (Vilkkä & Airaksinen 2003, 129). Toiminnallisen opinnäytetyön tuotosta eli esitettä aloitimme työstämään aktiivisemmin tammikuussa 2020. Tiedossamme oli, että Kiinasta oli löytynyt uusi virus, jonka seurauksena ihmisiä sairastui nopealla vauhdilla. Asia ei kuitenkaan vaikuttanut sen enempää arkeemme Suomessa ja jatkoimme esitteen tekoa suunnitelmien mukaan.

Tiedustelimme sähköpostin välityksellä KTO:n ohjaajilta toiveita esitteen sisältöä ja kuvitusta koskien. Heidän toiveinaan esitteen ulkoasusta oli, että se olisi edustava ja virallinen, jotta sitä voisi käyttää esiteltäessä heidän toimintaansa sosiaalityöntekijöille, asuntoloille ja omaisille. Esitteen värin he toivoivat olevan kutsuva ja helposti lähestyttävä. Tällaisia värejä olivat heidän mielestään turkoosi, keväisen vihreä tai kauniin keltainen. He toivoivat, että välttäisimme esitteessä aggressiivisia värejä. Lisäksi heidän toiveinaan oli, että esitteestä välittyisi sellainen mielikuva, että toiminta oli jo vakiintunutta, tuoretta, tavoitteellista, yksilöllistä, projektiluonteista sekä ajanmukaista. Ohjaajat kertoivat, että heidän hallussaan olisi valokuvia lähinnä Dynamossa tuotetusta materiaalista ja tehdyistä harjoituksista, mutta ryhmäläisistä ei olisi kuvia. He olisivat tarvinneet uusia valokuvia, joita olisi voinut käyttää esitteessä.

Käytimme esitteen teossa Publisher -ohjelmaa, joka oli osana Microsoft Office-pakettia (Microsoft 2020). Se tarjoaa valmiita esitepohjia, joita pystyy muokkaamaan omien tarpeidensa mukaan. Turun ammattikorkeakoulu tarjoaa kaikille opiskelijoilleen Office-paketin, joten näin ollen Publisherin käyttö valikoitui meille parhaimmaksi vaihtoehdoksi. Ensimmäisessä suunnitelmassamme esitteen oli tarkoitus olla kaksiosainen, mutta asiaa pohdittuamme päätimme tehdä siitä kolmeen osaan taiteltavan version, jossa omilta palstoiltaan löytyvät tiedot, kenelle toiminta on tarkoitettu, mitkä ovat toiminnan tavoitteet ja mikä on toiminnan sisältö. Halusimme myös koota ryhmäläisten ajatuksia toiminnasta yhdelle palstalle.

Esitettä suunniteltaessa ja tehtäessä koronavirus -epidemia kuitenkin saapui myös Suomeen. Hallitus pyrki rajoittamaan viruksen leviämistä järeillä toimilla. Tämä tarkoitti myös sitä, että toimintakeskukset suljettiin ja kansalaisten vapauksia rajoitettiin. Suosituksena oli, että ylimääräisiä kontakteja tulisi välttää ja eristäytyminen oli suotavaa. Tämä vaikutti myös opinnäytetyömme esitteen tekoon siten, että emme pystyneet käymään ohjaajien kanssa dialogia esitteen sisällöstä emmekä istumaan alas yhdessä sen suunnitteluvaiheessa, niin kuin olisimme toivoneet ja suunnitelleet alusta asti. Toimintakeskuksen sulkeminen vaikutti myös Dynamo-pienryhmätoiminnan keskeytymiseen toistaiseksi. Dynamo-pienryhmän ohjaajat hajautettiin ja sijoitettiin muihin töihin KTO:lla, joten esitteeseen ajateltuja valokuvia emme päässeet ottamaan. Kirjastot sulkivat myös ovensa viruksen leviämisen ehkäisemiseksi, joten meillä ei ollut mahdollisuuksia hakea sieltä tarvittavia kirjoja tai oppaita esitteen tekoa varten.

Halusimme kuitenkin saada esitteen valmiiksi suunnitellussa ajassa. Tärkeimpänä koimme itse esitteen sisällön suunnittelun. Saimme maaliskuun 2020 puolella välissä valmiiksi ensimmäisen version esitteestä. Käytimme vihertävää sävyä esitteessä sekä huomioimme myös KTO:n oman värityksen, joka oli puolestaan punainen. Myös meidän mielestämme vihertävä sävy oli kutsuva ja helposti lähestyttävä, mutta kuitenkin samalla myös keväisen raikas. Käytimme KTO:n omaa logoa sekä heidän sydänmerkkiään esitteessä, jotta niiden avulla välittyisi esitteen virallisuus ja edustavuus. Saimme luvan sydänmerkin ja logon käyttöön toimeksiantajaltamme.

Esitteen ensimmäisessä versiossa oli yhteensä kolme kuvaa. Yhtenä valokuvana käytimme itse ottamaamme kuvaa Dynamon kuudesta pääteemasta, jotka olivat kirjoitettuna Post-it -lapuille. Kuvan laatua pohdimme jo siinä vaiheessa, kun otimme kuvan. Muokkasimme kuvan valoisuutta ennen sen siirtämistä esitteeseen. Lisäksi valitsimme kaksi muuta valokuvaa netistä sivustolta, jossa oli tarjolla ilmaisia ja kaikkien käytössä olevia valokuvia (Online-kuvat). Toisessa näistä kuvista oli perhonen työssään imemässä kukasta mettä. Tämä sopi mielestämme hyvin esitteeseen kuvaamaan työntekoa. Toisessa kuvassa oli kaksi sammakkoa istumassa penkin päällä, joka puolestaan kuvasi osallisuutta ja yhdessä oloa. Lähetimme ohjaajille sähköpostia, jossa kysyimme, olisiko heillä valokuvia, joita he haluaisivat käyttää esitteessä. Sähköpostissa oli myös opinnäytetyön teoriaosuus sekä raakaversio esitteestä, johon toivoimme saavamme palautetta.

Palautetta voi saada joko suullisesti tai kirjallisesti. Kannustavassa palautteessa saajalle kerrotaan hänen onnistumisestaan ja korjaavassa palautteessa epäonnistumisestaan. Palautteen antajan ja vastaanottajan tarpeet sekä itse tilanne vaikuttavat siihen, miten

palautetta annetaan. Palautetta olisikin tärkeä saada mahdollisimman monelta, sillä jokainen tekee havaintoja omista lähtökohdistaan. Saadun palautteen perusteella ihminen pystyy havainnoimaan, millaisena muut kokevat toiminnan. Lisäksi hän pystyy kehittymään ja tarvittaessa muuttamaan toimintaansa. (Lohtaja-Ahonen & Kaihovirta-Rapo 2012, 26, 158–159.)

Viikon kuluttua esitteen lähettämisestä saimme kommentteja sekä palautetta esitteestä. Ohjaajat kertoivat olevansa tyytyväisiä esitteen kokonaisuuteen. Sen värimaailma miellytti heitä samoin kuin perhosesta oleva kuva. He toivoivat, että tekisimme pientä hienosäätöä joihinkin kohtiin. Näitä olivat muun muassa sammakkokuvan vaihto toiseen kuvaan kuten esimerkiksi Dynamon toimintaan liittyvään asiaan. Meidän ottamamme valokuva Post-it -lapuista oli heidänkin mielestään liian epäselvä, joten he ehdottivat sen vaihtoa toiseen kuvaan tai vaihtoehtoisesti voisimme kirjoittaa lapuissa olevat sanat esitteen palstaan. Heidän mukaansa esitteessä olisi ollut hyvä myös mainita toiminnan olevan suunnattu erityisnuorille. Ryhmätoiminta on tällä hetkellä vuoden mittainen, joten esitteessä oleva tieto puolesta vuodesta oli virheellinen. Olimme kertoneet esitteessä ryhmän harjoittelevan rahan käyttöä. Ohjaajat kirjoittivat palautteessaan, että rahan käytön harjoittelu ei kuulu varsinaisesti ryhmän toimintaan. Poistimme tämän tiedon esitteestä.

Melkein kaikkia tekstejä lukee moni ihminen, minkä vuoksi tekstien tulisi sopia erilaisille ihmisille (Lohtaja-Ahonen & Kaihovirta-Rapo 2012, 33). Otimme tämän huomioon saatamme palautetta myös opiskelijatoveriltamme, joka huomioi punaisella kirjoitetun tekstin näkyvän huonosti. Sen takia päätimme pyytää vielä kahdelta ulkopuoliselta ihmiseltä kommenttia esitteestä. Toinen heistä oli ikäihminen ja toinen puolestaan puna-vihersokea. Heidän mukaansa punainen teksti näkyi heikosti sekä valkoisella että vihertävällä pohjalla. Lihavoitu punainen teksti kuitenkin näkyi molemmilla pohjilla hyvin. Näiden kommenttien pohjalta lähdimme työstämään esitteestä uutta versiota, jonka lähetimme sähköisesti toimeksiantajalle.

Esitteen toimivuutta on hyvä testata kohderyhmän tai esitteen käyttäjien edustajilla, sillä heiltä voi saada tärkeitä kommentteja tai parannusehdotuksia (Vilka & Airaksinen 2003, 129). Kysyimme toimeksiantajalta, että olisiko hänen kauttaan mahdollista saada esitettä jakoon esimerkiksi sosiaalityöntekijälle tai asuntoloiden työntekijöille ja saada samalla heidän mielipiteensä esitteestä. Toimeksiantaja lupautui lähettämään esitteen sekä tekemämme kysymykset eteenpäin KTO:n asiantuntijapalveluihin. KTO:n (2020) asiantuntijapalveluissa työskentelee psykologeja, sosiaalityöntekijöitä ja -ohjaajia, puhe- ja

toimintaterapeutteja, musiikki- ja fysioterapeutteja sekä kommunikaatio-ohjaaja, jotka tekevät erilaisia tutkimuksia ja arvioita kehitysvammaisille sekä tarjoavat kasvatukseen, arkielämän toimintakykyyn ja ympäristön hallintaan liittyvää neuvontaa ja ohjausta (KTO 2020).

Teimme saatekirjeen (liite 1.), jossa esittelimme itsemme ja kerroimme, mitä opinnäytetyömme aihe käsittelee. Pyysimme saada palautetta ja kehittämisideoita esitteestä viikon kuluessa sähköpostiimme, jotta pystyisimme käymään vastaukset läpi aikataulun puitteissa. Tekemämme kysymykset kokosimme palautelomakkeeseen, jonka toivoimme olevan palautteen antajien apuna heidän pohtiessaan palautetta. Saimme yhden vapaamuotoisen vastauksen, jossa kerrottiin esitteen kuvaavan toimintaa hyvin, mutta joi-takin kielioppivirheitä voisi korjata. Lähetimme myös toimeksiantajalle sähköpostia kysy-äksemme, olisiko hänelle tullut vastauksia kyselyymme. Hänelle ei ollut myöskään tullut.

Saamamme yhden palautteen pohjalta pyysimme äidinkielen ja kirjallisuuden lehtoria katsomaan esitteen tekstin läpi kirjoitusvirheitä ja kielen oikeellisuutta silmällä pitäen. Hän kävi tekstin huolellisesti läpi. Hän antoi meille selkeitä korjausehdotuksia kirjoitusvirheisiin, kuten esimerkiksi ajatusviivan ja kaksoispisteen käyttöön. Hän myös ehdotti, miten tekstistä saisi selkeämmän jakamalla pitkäköjiä virkkeitä tai käyttämällä luetteloi-ta. Näin myös esitteen ulkoasusta tulisi selkeämpi. Joitain huomioita pystyimme korjaa-maan pienentämällä käyttämäämme fonttia, mutta esimerkiksi sanojen tavutusta emme pystyneet kokonaan poistamaan. Tämä todennäköisesti johtui meidän puutteellisista tai-doistamme.

Saimme myöhemmin myös KTO:lta neljä vastausta esitettä koskien. Kahdessa niistä pyydettiin KTO:n viestintäkoordinaattorin mielipidettä esitteestä, jotta se olisi organisaat-ion käytänteiden mukainen ja lauseiltaan oikein muotoiltu. Viestintäkoordinaattori olikin yksi vastaajista. Teimme hänen ehdottamia korjauksia, jotka olivat samansuuntaisia äi-dinkielen lehtorin tekemien ehdotusten kanssa. Yhdestä vastauksesta nousi esille tekstin selkokielen tärkeys, jolloin myös asiakkaat huomioitaisiin. Aikaisemmin esitteen kehitte-lyvaiheessa olimme jo kysyneet kehittäjäkumppaneiltamme sähköpostin välityksellä hei-dän toiveistaan. Heidän näkemyksensä mukaan oppaan ei tarvinnut olla selkokielineen, koska esitteen kohderyhmänä olivat alan ammattilaiset ja kehitysvammaisten omaiset.

Korjausten jälkeen olimme itse tyytyväisiä esitteen sisältöön ja ulkonäköön. Lähetimme vielä viimeistellyn version esitteestä (liite 2.) molemmille pienryhmätoiminnan ohjaajalle ja työllistymistä edistävien palveluiden palveluesimiehelle. Samalla kysyimme heidän

halukkuuttaan osallistua kanssamme palaveriin Skypein välityksellä, jolloin voisimme yhdessä pohtia esitteen sisällön oikeellisuutta. Tässä hetkessä sähköpostiviestittely oli heidän mukaansa riittävä.

5.2 Valmis esite ja sen käyttötarkoitus

Valmis esite on kolmeen osaan taiteltava ja näin ollen palstat ovat kapeammat. Lohtaja-Ahonen ja Kaihovirta-Rapo sanovatkin, että lukijan silmää miellyttää teksti, joka on kirjoitettu kapeaan palstaan, sillä siinä silmä liikkuu nopeammin kuin leveällä palstalla (2012, 33). Pohjaväriksi valitsimme vaaleanvihreän sävyn. Taitellun esitteen ensimmäisellä sivulla on ryhmätoiminnan nimi ja lyhyt kuvaus toiminnan tarkoituksesta sekä perhoskuva. Toisella sivulla on kuva käsistä, jotka pitelevät luonnonkukkakimppua. Sivulla kerrotaan myös, kenelle Dynamo-pienryhmätoiminta on suunnattu. Seuraavalla sivulla on kerrottu ryhmätoiminnan tarkoitus sekä tavoitteet, jotka ovat aseteltu sivulle luettelomaisesti. Saman sivun vasempaan alareunaan on sijoitettu KTO:n sydänmerkki. Seuraavaksi kerroimme ryhmätoiminnan sisällön ja pääaiheet, joita ryhmätoiminnan aikana käsitellään. Sivulle on eritelty abstraktit aiheet yhdeksi osaksi ja konkreettinen tekeminen omaan osioonsa. Dynamo-pienryhmän esittelysivujen jälkeen on koottu yhdelle sivulle ryhmäläisten omia mietteitä ja ajatuksia toiminnasta. Viimeisellä sivulla on toimintakeskuksen yhteystiedot sekä KTO:n käyttämä logo.

Esitteen tekstissä käytetään kohderyhmää puhuttelevaa tekstiä, jossa on huomioitu sisällön kannalta tarkoituksenmukainen kirjoitustyyli. Tekstiä kirjoitettaessa tulee huomioida kohderyhmän ikä, asema, aiheen tunnettavuus, esitteen käyttötarkoitus sekä sen erityisluonne. (Vilka & Airaksinen 2003, 129.) Esitteen teossa käytimmekin yleiskieltä, jotta esite olisi mahdollisimman monelle selkeälukuinen. Fontin kooksi valitsimme aina suurimman mahdollisimman, kuitenkin niin, että haluamme teksti mahtui sille tarkoitettulle sivulle. Lihavoimme myös tekstiä paikoitellen helppolukuisuutta edistääksemme. Fontin väreinä oli niin musta kuin rusehtavan punainenkin. Kuvien avulla halusimme tehdä tekstistä mielenkiintoisemman. Kuvituksessa käytimme internetin vapaasti käytettäviä ilmaisia kuvia (Online-kuvat).

Esitteen on tarkoitus toimia kohderyhmälle esittelymateriaalina. Kohderyhmänä esitettä tehtäessä olivat KTO:n yhteistyökumppanit, oma henkilökunta, sekä muut kehitysvamma-alalla työskentelevät. Ohjaajat ajattelivat esitteen voivan toimia esimerkiksi siten, että KTO:n sosiaalityöntekijät jakaisivat sitä yhteistyökumppaneille. Dynamon ohjaajat

voisivat jakaa esitettä sekä kehitysvammaisten nuorten omaisille että asumisyksiköiden työntekijöille. Esitteen avulla he voivat tutustua kehitysvammaisten saamaan tukeen KTO:n työllistymistä edistävissä palveluissa ennen kuin kehitysvammaiset mahdollisesti siirtyvät työskentelemään toimintakeskuksen ulkopuolelle.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA ARVIOITA

6.1 Esitteen arviointi

Arviointi kuuluu osana opinnäytetyöhön ja on tärkeä oppimisprosessin kannalta. Työn toteutustapa, johon kuuluvat keinot tavoitteiden saavuttamiseksi sekä aineiston kerääminen, tulee myös arvioida. Myös opinnäytetyön kieliasu ja prosessin raportointi tulee huomioida arviointia tehtäessä. Tavoitteiden saavuttamisen arviointi onkin yksi tärkeimpiä arvioinnin kohteita. Arvioinnissa tulisi myös huomioida ne asiat, jotka jäivät toteuttamatta, sekä niihin vaikuttaneet syyt ja prosessin aikaan muuttuneet tavoitteet. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 154–161.)

Tarkoituksenamme oli tehdä esite, joka on informatiivinen paketti Dynamo-pienryhmätoiminnasta. Toivoimme esitteen herättävän lukijoissa mielenkiintoa Dynamo-pienryhmätoimintaa kohtaan. Valitsemiemme kuvien ja värien avulla pyrimme saamaan esitteestä miellyttävän, jotta lukija haluaisi lukea sen läpi kokonaisuudessaan. Halusimme luoda esitteestä selkeän ja napakasti esitetyn kuvauksen pienryhmätoiminnasta.

Esitteen suunnittelu oli meille aluksi hieman hankalaa, sillä meistä kumpikaan ei ollut saanut graafisen alan koulutusta eikä kummankaan tietotekniset taidot olleet kovin hyviä. Valmiin mallipohjan käyttö kuitenkin auttoi meitä hahmottamaan, mihin kohtaan sivuja tekstiä laitetaan ja mihin kohtaan kuvia asetellaan. Näin pystyimme sijoittamaan aiheet sopivaan järjestykseen. Saimme KTO:lta kirjallista materiaalia pienryhmätoiminnasta, jotka auttoivat meitä hahmottamaan pienryhmätoimintaa. Käynnit KTO:lla mahdollistivat meille selkeämmän kokonaiskuvan toiminnasta.

Eri kehittämismenetelmät, joita käytimme esitettä valmisteltaessa, olivat mielestämme onnistuneita, koska näin saimme myös pienryhmäläisiä mukaan esitteen tekoon. Koimme pystyneemme kokoamaan esitteeseen ryhmätoiminnan keskeiset asiat.

Pyysimme palautetta sähköpostitse kehittäjäkumppaneiltamme esitteen valmistuttua. Toinen ohjaajista vastasi sähköpostiin jossa kertoi, että koronatilanteen vuoksi ohjaajat eivät ole työskennelleet Ravattulan toimintakeskuksessa. Siitä johtuen myös kaikki pienryhmätoimintaan liittyvät asiat ovat olleet pysähdyksissä. Ohjaajat pitivät esitteen ulkonäöstä ja heidän mielestään siihen oli hyvin tiivistetty Dynamo-pienryhmän ajatus ja sisältö. Heidän mukaansa esite tulee auttamaan heitä toiminnan esittelyssä. Palautteen

saaminen oli tärkeää, jotta arvio esitteestä ei jäänyt vain meidän subjektiiviseksi arvioksemme.

Oma arviointimme esitteen lopullisesta versiosta vastaa mielestämme sitä, mitä lähdimme tavoittelemaan. Mielestämme esite on hyvä, selkeä ja yksinkertainen. Esitettä voidaan mielestämme käyttää, kun halutaan kertoa Dynamo-pienryhmätoiminnasta. Se miten esitettä tullaan todellisuudessa käyttämään, selvinnee vasta myöhemmin sen ollessa jo käytössä.

6.2 Opinnäytetyön prosessi ja ammatillinen kasvu

Opinnäytetyön suunnitelmassa olimme laatineet aikataulun, jonka mukaan projektimme piti olla valmis 1.5.2020. Saimme työn valmiiksi aikataulun mukaisesti, mutta kaikki suunnitelman osuudet eivät menneet aivan aikataulun mukaisesti. Aihe oli mielestämme ajankohtainen ja mielenkiintoinen. Olimme myös molemmat työskennelleet aikaisemmin kehitysvamma-alalla. Opinnäytetyön teon aikana kävimme myös koulutukseen liittyviä muita kursseja, työharjoitteluja sekä olimme työelämässä, joten emme pystyneet aina olemaan ajatuksissamme täysillä mukana projektin teossa. Koimme teoriavaiheen kirjoittamisen pitkänä ja ajoittain haastavana.

Työn valmistuttua arvioimme koko prosessin sekä myös syntyneen produktin, joka tässä tapauksessa on esite Dynamo-pienryhmätoiminnasta. Reflektioimme myös omaa oppimistamme ja kehittämiskohteitamme, missä onnistuimme ja missä olisimme voineet tehdä asiat paremmin. Jatkossa meidän pitäisi huomioida tarkemmin suunnitelman jakaminen pienempiin osiin, jotta työskentely olisi sujuvampaa.

Kehitysvammaisuus, osallisuus ja työllistymismahdollisuudet olivat meille tuttuja käsitteitä ja näihin lähdimme etsimään tietoa. Löysimme tietoa alan kirjallisuudesta, joka ei ollut kuitenkaan aivan tuoretta. Kehitysvammaliiton ja Kelan tutkimuksia löysimme jonkin verran netistä. Ne olivatkin melko tuoreita ja uusia, mutta niiden löytäminen tuotti vaikeuksia. Lisäksi niistä oli haastavaa muodostaa loogisesti etenevää kokonaisuutta. Kehitysvampapolitiikka ja siihen liittyvät toimijat ja eri hankkeet tuntuivat meistä kovin pirstaleisilta ja vaikeilta hahmottaa. Näiden prosessoiminen selkeäksi kokonaisuudeksi oli mielestämme vaativaa. Teoriaosuuden kirjoittaminen vei meiltä paljon aikaa. Pyrimme

saamaan opinnäytetyön teoreettisesta osuudesta napakan ja tiivistetyn. Tärkeänä osana pidimme myös lakien mukaan ottamista.

Opinnäytetyön kirjoittaminen ja tekeminen oli haastavampaa kuin mitä olimme alussa ajatelleet. Emme olleet valmistautuneet siihen, että teoreettisen osuuden piti olla valmis niin pian suunnitelman palauttamisen jälkeen. Sen kirjoittaminen vei paljon aikaa, jonka vuoksi myös esitteen tekeminen viivästyi. Myös esitteen tekeminen ja muokkaaminen veivät enemmän aikaa kuin olimme ajatelleet. Lähdemerkinnät ja -viitteet pyrimme kirjoittamaan heti oikein, jotta niihin ei kuluisi myöhemmin turhaa aikaa.

Tietämyksemme aiheesta lisääntyi kirjoitusprosessin aikana. Saimme paljon uutta tietoa vammaispalveluista ja siihen liittyvästä lainsäädännöstä sekä kehitysvammaisten mahdollisuuksista työllistymiseen ja niistä rajoitteista, jotka estävät työllistymistä. Pystymme hyödyntämään näitä tietoja työskennellessämme sosiaalialalla. Opinnäytetyön prosessin onnistumiseen vaikutti osaltaan myös se, että tunsimme toisemme ja toistemme tavat työskennellä, sillä olimme tehneet paljon yhdessä aikaisempia opintoihin liittyviä tehtäviä.

6.3 Kehitysideoita tulevaisuuteen

Uusien prosessien aikana syntyy yleensä myös erilaisia innovatiivisia ideoita tai jatkoa ajatellen erilaisia toimintaehdotuksia, joita voi kehittää eteenpäin (Vilkkä & Airaksinen 203, 161). Myös meille nousi opinnäytetyötä tehdessä esille uusia ideoita, jotka haluamme nostaa esille. Suomi on kaksikielinen maa, jossa toisena kotimaisena kielenä puhutaan ruotsin kieltä. Jokaisella on oikeus saada palveluaan omalla äidinkielellään, joten esitteen kääntäminen ruotsin kielelle olisi tärkeää. Kansainvälistymisemme myötä myös kääntäminen muille kielille voi helpottaa joidenkin ihmisten asiointia.

Esite voisi olla saatavilla sähköisesti KTO:n kotisivuilla ja myös jo kuvattu video Dynamopienryhmätoiminnasta voisi olla linkitettyä esitteen kanssa. Lukijoita voisi myös palvella linkit erilaisille sivustoille, joissa käsitellään kehitysvammaisten työllistymistä. Esitteeseen poimittuja ryhmätoiminnassa käsiteltäviä asioita voisi hyödyntää esimerkiksi jonkinlaisen työkirjan tekemisessä. Näin toiminta olisi työkirjan avulla helpommin mallinnettavissa laajemmaltikin kehitysvamma-alalla.

Dynamo-pienryhmätoiminnan vaikuttavuutta olisi myös hyvä arvioida toiminnan alkuvaiheessa. Näin pystyttäisiin ryhmän toimintaa tarvittaessa kehittämään ja muokkaamaan.

Asuntoloiden työntekijöille ja tarvittaessa myös kehitysvammaisten omaisille voisi lähettää selkeän hyvin laaditun kyselyn, jossa selvitettäisiin, onko Dynamossa käytyjen asioiden myötä arjen askareissa tapahtunut muutosta, toisin sanoen näkyvätkö Dynamossa harjoitellut asiat käytännössä. Vastaako palvelu kehitysvammaisten tarpeita, eli onko Dynamo-pienryhmätoiminta hyödyllinen?

7 LOPUKSI

Opinnäytetyön raportista halusimme saada selkeän kokonaisuuden, jota olisi jokaisen aiheesta kiinnostuneen helppo lukea. Mielestämme onnistuimmekin kirjoittamaan raportin, joka jäsentyy selkeästi. Esitteen tekemisen haasteet olimme tiedostaneet jo alkuvaiheessa. Saimme kuitenkin mielestämme edustuskelpoisen esitteen, mutta koronaepidemian takia emme saaneet todellista kokemusta yhteisestä kehittämisestä toimeksiantajan kanssa.

Kun aloimme perehtymään aiheeseen, törmäsimme useasti YK:n vammaisten henkilöiden yleissopimukseen vuodelta 2006. Tämä kyseinen sopimus ja sen valinnainen pöytäkirja tulivat voimaan Suomessa kesällä 2016. YK:n yleissopimus on näyttäytynyt meille ratkaisevana kehitysvammaisten elämänlaadun, osallisuuden, tasavertaisuuden ja työn teon parantamisen näkökulmasta. Tämä näkyy myös maamme vammaispolitiikassa. Voimmekin todeta, että viimeisten vuosien aikana yhteiskunnassa on otettu suuria askeleita kehitysvammaisten osallisuuden lisäämisessä, kuten esimerkiksi yrittämällä parantaa vammaisten henkilöiden mahdollisuuksia työn tekoon.

Myös lähdemateriaalin käytössä jouduimme usein huomioimaan vammaissopimuksen vaikutukset teoksiin ja lähteinä käytimmekin paljon internetistä saamiamme tuoreita lähteitä. Vuoden 2016 jälkeen olevia painettuja teoksia aiheesta emme juurikaan löytäneet. Kehitysvammaisten työllistymisestä on tehty melko vähän opinnäytetöitä. Löytämämme opinnäytetyöt ovat vuonna 2017 tehty ”Yksilöllisiä työelämäratkaisuja kehitysvammaiselle nuorelle” ja vuonna 2016 ”Työnantajien kokemuksia tuetusta työllistymisestä ja yhteistyöstä työvalmentajan kanssa”.

Opinnäytetyötä aloitellessamme emme osanneet ajatellakaan kuinka paljon kehitysvammaisten työllisyys pitää sisällään niin hyvää kuin huonoakin. Vaikka Suomen perustuslaki lupaa jokaiselle ihmiselle tasavertaisen kohtelun, ei se pidä vielääkään täysin paikkaansa kehitysvammaisten elämässä. Toivomme, että tulevaisuudessa vammaisilla on mahdollisuus osallistua yhdenvertaisesti muiden kanssa yhteiskuntaamme, olla vuorovaikutuksessa ystävien, perheen ja erilaisten yhteisöjen kanssa sekä osallistua työntekoon ja saada siitä asianmukaista palkkaa. Toivottavasti erilaisten kärkihankkeiden ja aktiivisten toimijoiden myötä tämä ajankohtainen ja tärkeä aihe tulisi kaikkien kansalaisten tietoisuuteen.

LÄHTEET

Airio, I. & Niemelä, M. 2013. Työmarkkinatuen saajien koettu terveys ja toimeentulo. Teoksessa M. Niemelä & J. Saari (toim.) Huono-osaisten hyvinvointi Suomessa. Helsinki: Kelan tutkimuslaitos, 44–61.

Allardt, E. 1976. Hyvinvoinnin ulottuvuuksia. Porvoo: WSOY.

Eriksson, S. 2008. Erot, erilaisuus ja elinolot –vammaisten arkielämä ja itsemääräämisoikeus. Kehitysvammaliiton tutkimuksia 3/2008. Helsinki: Kehitysvammaliitto ry.

Hakala, K. 2013. Kehitysvammaisten koulutuspolkujen ja työntekijäkansalaisuuden mahdollisuuksia ja mahdottomuuksia. Teoksessa K. Brunila, K. Hakala, E. Lahelma & A. Teittinen (toim.) Ammatillinen koulutus ja yhteiskunnalliset eronteot. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press, 216–235.

Hakala, K. 2017. Työllistymistarinoita. Kehitysvammaliiton selvityksiä 13. Helsinki: Kehitysvammaliitto ry. Viitattu 12.2.2020. <https://www.kehitysvammaliitto.fi/wp-content/uploads/tyollistymistarinoita-netti-s.pdf>

Hermanoff, A. 2016. ”Mukava mennä iloisella mielellä”. Narratiivinen tutkimus kehitysvammaisten nuorten toisen asteen opinnoista. Väitöskirja. Rovaniemi: Lapin yliopisto.

Heurlin, I. & Korhonen, K. 2019. Neuropsykiatrisen valmennuksen menetelmät työelämävalmiuksien lisäämisessä. Ratkaisukeskeistä pienryhmätoimintaa kehitysvammaisille nuorille. Opinnäytetyö. Neuropsykiatrinen valmentaja. Alfa Partners. Painamaton lähde.

Hirsijärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

Hirsijärvi, S.; Remes, P. & Sajavaara, P. 2014. Tutki ja kirjoita. 19. uud. p. Helsinki: Tammi.

Isola, A-M., Kaartinen, H., Leemann, L., Lääperi, R., Schneider, T., Valtari, S. & Keto-Tokoi, A. 2017. Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa. Työpäpaperi 33/2017. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 30.10.2019. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-917-0>

Karjalainen, P.; Metteri, A. & Strömberg-Jakka, M. 2019. Tiekartta 2030. Aikuisten parissa tehtävän sosiaalityön tulevaisuus selvitys. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2019:41. Viitattu 31.3.2020. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4076-5>

Kaski, M.; Manninen, A. & Pihko, H. 2012. Kehitysvammaisuus. 5. uud. p. Helsinki: Sanoma Pro.

Kehitysvamma-alan asumisen neuvottelukunnan www-sivut 2020. Viitattu 15.2.2020 <https://www.kvank.fi/>

Kehitysvamma-alan asumisen neuvottelukunnan www-sivut 2020. Viitattu 15.2.2020. <https://www.kvank.fi/wp-content/uploads/Osallisuutta-ja-työllistymistä-edistävän-toiminnan-laatu-kriteerit.pdf>

Kehitysvamma-alan tuki ja osaamiskeskuksen www-sivut 2019. Viitattu 30.10.2019. <http://www.kto-vs.fi/palvelut/Sivut/default.aspx>

Kehitysvamma-alan tuki- ja osaamiskeskuksen www-sivut 2020. Viitattu 31.3.2020. <http://www.kto-vs.fi/palvelut/asiantuntijapalvelut/Sivut/default.aspx>

Kehitysvamma-alan tuki- ja osaamiskeskuksen www-sivut 2020. Viitattu 1.4.2020. <http://www.kto-vs.fi/paatoksenteko/Sivut/default.aspx>

Kehitysvamma-alan tuki- ja osaamiskeskuksen www-sivut 2020. Viitattu 1.4.2020. <http://www.kto-vs.fi/palvelut/kuntoutuspalvelut/Sivut/default.aspx>

Kehitysvamma-alan tuki- ja osaamiskeskuksen www-sivut 2020. Viitattu 1.4.2020. <http://www.kto-vs.fi/palvelut/tyotoiminta/Sivut/default.aspx>

Kehitysvamma-alan tuki- ja osaamiskeskus. 2018. Painamaton lähde.

Kehitysvammaliiton www-sivut 2019. 30.10.2019. <https://www.kehitysvammaliitto.fi/kehitysvammaisuus/tyo/>

Kehitysvammaliiton www-sivut 2016. Viitattu 14.4.2020. <https://www.kehitysvammaliitto.fi/toimimenetelma-psykososiaalisen-toimintakyvyn-kuvaamiseen-kirja-julkaistu/>

Kelan www-sivut 2020. Viitattu 12.2.2020. <https://www.kela.fi/takuuelake>

Kivistö, M. 2014. Kolme ja yksi kuvaa osallisuuteen. Monimenetelmällinen tutkimus vaikeavammaisten ihmisten osallisuudesta toimintana, kokemuksena ja kielenkäyttönä. Väitöskirja. Lapin yliopisto. Viitattu 31.10.2019. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-484-751-3>

Kuntaliiton www-sivut 2020. Viitattu 1.2.2020. <https://www.kuntaliitto.fi/sosiaali-ja-terveysasiat/erityishuoltopiirien-yhteystiedot>

Kvankin työn ja päivätoiminnan valiokunta. 2017. Yksi tekijöistä - osallisuutta ja työllistymistä edistävän toiminnan laatukriteerit. Helsinki: Kehitysvammaliitto ry ja KVANK – Kehitysvamma-alan asumisen neuvottelukunta. Viitattu 11.3.2020. <https://www.kehitysvammaliitto.fi/wp-content/uploads/yksi-tekijoista-verkko.pdf>

Laki kehitysvammaisten erityishuollosta. 1977. L 23.6.1977/519 muutoksineen.

Lampinen, P. & Pikkusaari, S. 2012. Työ(hön)valmennus pintaa syvemmältä. Helsinki: VATES-säätiö.

Lappalainen, T. 2014. Asiakkaiden osallistumisen edellytykset - yhteistä ymmärrystä etsimässä Teoksessa A. Metteri; H. Valokivi & S. Ylinen (toim.) Terveys ja sosiaalityö. Jyväskylä: PS-kustannus, 83-94.

Lohtaja-Ahonen, S. & Kaihovirta-Rapo, M. 2012. Tehoa työelämän viestintään. 2. uud. p. Helsinki: Talentum. Saatavilla käyttäjätunnuksella osoitteesta <https://verkkokirjahylly-almatalentfi.ezproxy.turkuamk.fi/teos/BAXBXATEFJFG#/kohta:4/piste:b242>

Mattila-Wiro, P. & Tiainen, R. 2019. Kaikki mukaan työelämään. Osatyökykyisille tie työelämään (OTE) kärkihankkeen tuloksia ja suosituksia. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Raportteja ja muistioita 2019:25. Viitattu 20.1.2020. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4056-7>

Microsoft Officen www-sivut 2020. Viitattu 25.2.2020. <https://support.office.com/fi-fi/article/publisherin-perustoiminnot-0e5ed249-1927-433f-a35c-63beb8216fcf>

Ojasalo, K.; Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2015. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. 3. - 4. uud. p. Helsinki: Sanoma Pro.

Oman elämän nainen -hankkeen www-sivut 2019. Viitattu 29.3.2020. <https://www.omanelamanainen.fi/>

Pöyhönen, E. 2014. Teos-työryhmä: Sosiaalihuolto heikossa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden tukena. Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 16.2.2020. https://verneri.net/yleis/sites/default/files/dokumentit/pdf/teos-tyoryhman_esitykset.pdf

Raivio, H. & Karjalainen, J. 2013. Osallisuus ei ole keino tai väline, palvelut ovat! Teoksessa T. Era (toim.) Osallisuus – oikeutta vai pakkoa? Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 156. Viitattu 19.1.2020. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-830-280-6>

Salonen, K. 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Opas opiskelijoille, opettajille ja TKI-henkilöstölle. Turun ammattikorkeakoulun puheenvuoroja 72. Tampere: Suomen yliopistopaino – Juvenes Print oy.

Seppälä, H. 2017. Erilaiset eväät. Kirja kehitysvammaisuudesta. Helsinki: Oppimateriaalikeskus Opike.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2017. Sosiaalihuoltolain soveltamisopas. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2017:5. Viitattu 20.10.2019. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3959-2>

Sosiaali- ja terveysministeriön www-sivut 2019. Viitattu 11.3.2020. https://stm.fi/artikkeli/-/asset_publisher/yk-n-vammaissopimuksen-kansallinen-toimintaohjelma-lisasi-tietoisuutta-vammaisten-henkiloiden-oikeuksista

Sosiaali- ja terveysministeriön www-sivut 2019. Viitattu 30.10.2019. <https://stm.fi/vammaispalvelut-tukitoimet>

Sosiaali- ja terveysministeriön www-sivut 2020. Viitattu 13.2.2020. <https://stm.fi/vammaispolitiikka>

Suomen perustuslaki. 1999. L 11.6.1999/731 muutoksineen.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen www-sivut 2019. Vammaispalveluiden käsikirja. Viitattu 30.10.2019. <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen www-sivut 2020. Viitattu 15.2.2020. <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/osatyokykyisille-tie-tyoelamaan-ote->

Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen www-sivut 2019. Vammaispalveluiden käsikirja. Viitattu 18.2.2020. <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/tyo-ja-tyotoiminta>

Terveyden ja hyvinvointilaitoksen www-sivut 2019. Viitattu 30.10.2019. <https://thl.fi/fi/web/toimintakyky/icf-luokitus/vammaissopimus-ja-icf>

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta –näkökulmia kehittämisssessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon. Tampere: Tampere University Press

Valtioneuvoston www-sivut 2020. Pääministeri Marinin hallitusohjelma 2019. Viitattu 16.2.2020. <https://valtioneuvosto.fi/marinin-hallitus/hallitusohjelma/oikeudenmukainen-yhdenvertainen-ja-mukaan-ottava-suomi>

Vernerin net – Kehitysvamma-alan www-sivut 2020. Viitattu 9.2.2020. <https://verneri.net/yleis/tyo>

Vernerin.net – Kehitysvamma-alan www-sivut 2015. Viitattu 13.2.2020 <https://verneri.net/yleis/vammaispolitiikka-ja-ajattelutapojen-muutos>

Vernerin.net – Kehitysvamma-alan www-sivut 2020. Viitattu 9.2.2020. <https://verneri.net/yleis/kehitysvammaisuus>

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista ja sopimuksen valinnainen pöytäkirja. 2015. Helsinki: Suomen YK-liitto. Viitattu 9.2.2020. https://www.ykliitto.fi/sites/ykliitto.fi/files/vammaisten_oikeudet_2016_net.pdf

Yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista. 2016. L 10.6.2016 muutoksineen.

Saatekirje kysymyksineen

Hei,

Olemme Turun ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijoita ja teemme opinnäytetyötämme yhteistyössä KTO:n työtoiminnan kanssa. Olemme tehneet heidän Dynamo-pienryhmätoiminnastaan esitteen, jonka tarkoituksena on kertoa mikä Dynamo on ja kenelle se on tarkoitettu sekä mikä Dynamon tavoitteena on. Haluaisimme saada teiltä kehittämisideoita sekä mielipiteitä tekemästämme esitteestä ennen sen lopullista muotoa. Olisimme kiitollisia, jos voisitte vastata alla oleviin kysymyksiin ja lähettää vastaukset meille sähköpostitse.

Lähetämme sähköpostin liitteenä Dynamo-esitteen. Toivomme vastauksia 5.4.2020 mennessä.

Kiitos jo etukäteen!

Ystävällisin terveisin:

Titta Potinkara

Heidi Sirkiä-Grinsvall

Saitteko hyvän käsityksen siitä, mikä esitteen tarkoitus ja sisältö on?

Oliko esite mielestänne selkeä ja helposti ymmärrettävä?

Puuttuuko esitteestä jotain olennaista tietoa, mikä olisi hyvä olla mukana?

Oliko esitteessä kerrotut asiat jaoteltu selkeästi osiin?

Oliko tekstin värit ja koko helposti luettavia?

Olivatko kuvat sopivia?

Antoiko esite riittävän selkeästi tietoa Dynamosta?

Koetko, että voisit hyödyntää esitettä työssäsi?

Olisiko teillä kehittämisehdotuksia esitteen suhteen?

Esite Dynamo-pienryhmätoiminnasta

DYNAMOSSA:

...itseluottamus ja usko omiin taitoihin kasvoivat.

...parasta on kaikki.

...vuorovaikutustaidot ovat parantuneet.

...parasta on yhteishenki.

...olen saanut rohkeutta ilmaista mielipiteitäni.

...parasta on tutustumiskäymät eri työpaikoille.

... opetellaan hallitsemaan tunteita.

... oppii uusia asioita.

-Dynamolaisten mieltettä toiminnasta-

Työllistymistä edistävän toiminnan yhteystiedot

Ravattulan toimintakeskus
Reivikatu 5-7
20540 Turku

Puhelin: 040 6485822

Sähköposti:
ravattula(at)kto-vs.fi

JOKAISELLA ON OIKEUS TYÖHÖN

Dynamo-pienryhmätoiminta
– tukea erityisnuorten työllistymiseen

DYNAMO
Pienryhmätoiminta
on suunnattu
Ravattulan
toimintakeskukses-
sa työskenteleville
nuorille, joilla on
mahdollisuus
työllistymiseen
toimintakeskuksen
ulkopuolelle.

DYNAMON TARKOITUS

Dynamo-pienryhmä kokoontuu kerran viikossa vuoden ajan Ravattulan toimintakeskuksessa.

Voimavarakeskeisyys on ryhmän kantava teema.

Dynamossa tavoitteena on harjoitella työelämään kuuluvia arjen taitoja, joita tarvitaan työnhakijana ja työntekijänä: esimerkiksi

- ♦ ohjeiden mukaan toimimista,
- ♦ kykyä ottaa vastaan ohjausta,
- ♦ ajanhallintaa,
- ♦ vuorovaikutustaitoja,
- ♦ palautteen antamista,
- ♦ Palautteen vastaanottamista,
- ♦ hygieniasta huolehtimista.

Harjoitusten avulla tuetaan ryhmäläisten itsetuntemuksen vahvistamista, oma-aloitteellisuuden lisääntymistä, työelämävalmiuksien kehittymistä sekä vertaistukiryhmän muodostumista. Toiminnassa huomioidaan myös asiakkailta nousevat tavoitteet.

DYNAMOSSA KÄSITELLÄÄN

MOTIVAATIOTA,
ITSEARVIOINTIA,
TUNTEITA,
ITSETUNTEMUSTA JA
HYVÄN TYÖNTEKIJÄN
OMINAISUUKSIA.

Näitä aiheita käydään läpi jaksoittain. Nuori saa käyttöönsä työkansion, johon hän voi kerätä työstämiään materiaaleja. Hän voi hyödyntää kansiotaan niin ryhmän aikana kuin tulevaisuudessaakin. Ryhmässä tehdään esimerkiksi tunteiden ensiapulaatikko ja voimatammi.

Ryhmä tekee myös pieniä työkokeiluja sekä osallistuu mahdollisuuksien mukaan Job Shadow Day -tapahtumaan. Julkisten kulkuneuvojen käyttö sekä työhaastattelutilanteiden harjoittelu sisältyvät ryhmän toimintaan.